

آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی
مستقر در مناطق آزاد کشور

Pathology of Curriculum Internationalization in Universities and
Higher Education Institutions Located in Free Zones

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۲/۲۱، تاریخ ارزیابی: ۱۴۰۰/۵/۵، تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۱۱/۱۱

 [20.1001.1.25382241.1400.12.24.4.6](https://doi.org/10.1001.1.25382241.1400.12.24.4.6)

M.Maneshgar, DR. K. Fathivajargah, Dr. F. Hamidifar

مریم منشگر^۱، دکتر کورش فتحی و اجارگاه^۲، دکتر فاطمه حمیدی فر^۳

Abstract: The present study is to examine the current situation and pathology of internationalization of university curricula and higher education institutions located in 7 free zones of the country in order to achieve potential solutions to overcome these problems. This research is applied and a descriptive survey in terms of purpose. The statistical population includes 37 universities located in the free zones of the country that were selected as a sample size by the census method of the entire statistical population and a researcher-made and semi-structured library method and questionnaire were used to collect data. After the data collection, its analysis was processed in two levels of descriptive statistics including frequency distribution tables and graphs and inferential statistics including analysis of variance, Friedman test, and paired or paired t-test. As the findings indicated, twenty components including international curricula have been introduced and ranked according to importance. The results of Friedman's prioritization showed that economic/financial, and political/diplomatic issues have the greatest impact on the failure of internationalization. The results showed that the situation of internationalization in universities in the free zones of the country is not favorable.

Keywords: pathology, internationalization of the curriculum, free zones of the country.

چکیده: آنچه که مسأله اصلی پژوهش حاضر را تشکیل می دهد، بررسی وضعیت موجود و آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاه و مؤسسات آموزش عالی مستقر در ۷ منطقه آزاد کشور به منظور دستیابی به راهکارهایی در جهت غلبه بر این آسیب ها می باشد. پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی - پیمایشی است. جامعه آماری شامل ۳۷ دانشگاه و موسسه آموزش عالی مستقر در مناطق آزاد کشور است که به روش سرشماری کلیه جامعه آماری به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند و برای گردآوری داده ها از روش کتابخانه ای و پرسشنامه محقق ساخته و نیمه ساختارمند بهره برده شد. پس از جمع آوری داده ها، تجزیه و تحلیل آن در دو سطح آمار توصیفی شامل جداول توزیع فراوانی و نمودارها و آمار استنباطی شامل آزمون واریانس، آزمون فریدمن، و t همبسته یا زوجی مورد پردازش قرار گرفت. یافته ها: ۲۰ مؤلفه از جمله برنامه های درسی بین المللی به عنوان شاخص های توصیفی معرفی و به میزان اهمیت رتبه بندی شدند و نتایج آزمون فریدمن نشان داد که مسائل اقتصادی/مالی و مسائل سیاسی/دیپلماتیک بیشترین تأثیرگذاری را بر عدم موفقیت بین المللی سازی دارد. نتایج: وضعیت بین المللی سازی در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی مناطق آزاد کشور چندان مطلوب نبوده و آموزش عالی مناطق آزاد برای همگام شدن با این حرکت و دستیابی به اهداف اسناد بالادستی کشور نیازمند ارائه الگویی مناسب برای بهبود وضعیت می باشند.

کلمات کلیدی: آسیب شناسی، بین المللی سازی برنامه درسی، مناطق آزاد کشور.

^۱ دانشجوی دکتری گروه مدیریت آموزش عالی واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. Maneshgar@yahoo.com

^۲ استاد گروه مطالعات برنامه درسی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

Kouroshfathi2@gmail.com

^۳ استادیار گروه مدیریت آموزشی و آموزش عالی واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. Fatemehamidifar@gmail.com

مقدمه

در دنیای کنونی که تغییر و تحولات عمده ای در ابعاد و حیطه های مختلف حیات بشری در راستای توسعه و بالندگی جوامع در حال وقوع است، تلاش های گسترده ای برای رصد این تحولات و همگام شدن با آنها در بسیاری از ممالک جهان در حال انجام است. در این میان دانشگاهها و موسسات آموزش عالی به عنوان ایزاری عمده برای توسعه کشورها مورد توجه هستند، زیرا از یکسو رکن اصلی توسعه (یعنی نیروی انسانی) را پرورش می دهند و از سوی دیگر ساز و کارهای توسعه (یعنی علم و فناوری) را با توجه به پتانسیل علمی و عملی انسان های پرورش یافته خود، طراحی و برای استفاده ارائه می دهند (استن سکر، ۲۰۱۷). همراه با افزایش سرعت تغییرات و تبدیل جوامع انسانی به جوامع اطلاعاتی و مبتنی بر ساز و کار دانش (لوپتون، میوین، توماسون، ۲۰۱۸) ماهیت کار سازمانهای آموزشی، مراکز آموزش عالی، اعضای این سازمان ها و محیط کار آنان نیز تغییر یافته است (حسینی مقدم، ۱۳۹۶). آهنگ و شدت تغییرات در دنیای کنونی آنچنان سریع است که سازگار شدن با آن ها مستلزم تعدیل های مکرر در نوع کارها و نحوه انجام آن ها و هم چنین اهداف و استراتژیهای سازمان های آموزشی و مراکز آموزش عالی می باشد (فاضلی، ۱۳۸۳).

در چند دهه اخیر آموزش عالی با دغدغه ها و مشکلات جدید، از جمله جذب منابع مالی، رقابت پذیری بین المللی، مقبولیت و مشروعیت جهانی و غیره روبرو شده است. این تغییرات تا حدود فراوانی متأثر از پدیده جهانی شدن^۱ بوده است، هرچند دانشگاه ها از زمان شکل گیری جنبه هایی از جهانی شدن را با خود به همراه داشته اند، اما این مفهوم در دو دهه گذشته ابعاد گسترده تری یافته و موجب شکل گیری مفهومی نو در آموزش عالی با عنوان "بین المللی سازی آموزش عالی"^۲ شده است. موضوع بین المللی شدن در آموزش عالی توجه روزافزون محققان و سیاست گذاران را در سراسر جهان به همراه داشته است (پشبی و آندروتی، ۲۰۱۶). نظام آموزش عالی ایران نیز همگام با تحولات جهانی، همواره کوشیده است تا در قالب اهداف برنامه های بلند مدت به تقویت جایگاه آموزش عالی در سطح ملی و جهانی مبادرت ورزد و پاسخگوی نیازهای گوناگون جامعه نوین باشد.

1 Stensaker. B

2 Iupton.D, Mewburn.I, & Thomson, P

3 Globalization

4 Internationalization of higher education

5 Pshby.K & Andreotti.V

آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاهها...

دانشگاه های مستقر در مناطق آزاد کشور نیز با توجه به همجواری با کشورهای همسایه در این میان نقش مهمی را در آموزش عالی کشور ایفا می کنند. نظر به اینکه توسعه در مناطق آزاد کشور مبتنی بر خردورزی و دانش محوری تعریف گردیده است از این لحاظ تأسیس مراکز علمی توانمند و بین المللی در مناطق آزاد جزء یکی از استراتژیهای اصلی دبیرخانه شورایعالی مناطق آزاد قرار گرفته است اما وضعیت موجود توأم با آسیب ها و مسائل گسترده ای است.

بیان مسأله و ضرورت انجام پژوهش

عصر جامعه اطلاعاتی نیازمند استفاده از مکانیزم ها و ابزارهای جدید در عرصه های مختلف از جمله نظام آموزش عالی است (اونکوویچ؛ ۲۰۱۹). در عصر «انفجار دانش» دیگر نمی توان با روش ها و نگرش ها سنتی مرسوم در «بازار جهانی علم» رقابت کرد. تولید دانش و تربیت نیروی انسانی مولد، خلاق و توانا مستلزم رویکردهای نوین به آموزش عالی در بستر «جهان جهانی شده» کنونی است، رویکردی که اولاً پیوند و عجین شدگی علم و تکنولوژی های ارتباطی و آموزشی نو و ثانیاً امکانات و در عین حال الزامات نهادی و ساختاری جدید بوجود آمده در جهان را در نظر بگیرد. اگر درصدد افزایش برون دادهای آموزش عالی در کشور هستیم، ناگزیر باید هم عوامل درونی نظام آموزش عالی را اصلاح و بهبود بخشیم و هم امکان ارتباط با جهان علم و دانش را برای مشارکت دانشگاهیان فراهم سازیم (فاضلی، ۱۳۸۳). هم اکنون رشد فزاینده ارتباطات علمی در گستره جهانی زمینه مناسبی برای همکاریهای علمی بین المللی فراهم آورده و دانشگاه ها به مثابه یکی از عناصر اصلی و تعیین کننده موفقیت کشورها از این قاعده مستثنا نبوده و تلاش های بی وقفه ای برای یافتن هویت بین المللی داشته اند (خراسانی، ۱۳۹۶). با توجه به شرایط و امکانات موجود بسیاری از کشورها برای گسترش ارتباطات بین المللی علمی، سیاست «بین المللی سازی» آموزش عالی را در اولویتهای سیاست علمی خود قرار داده اند و بسیاری از دانشگاه ها بر تأثیر مهم بین المللی سازی در شکل گیری مأموریت ها، برنامه ریزیهای استراتژیک و اقدامات عملیاتی دانشگاه اذغان دارند (لارسن؛ ۲۰۱۶ و تامرات؛ ۲۰۲۰).

طی ۲۵ سال گذشته، بین المللی سازی از یک موضوع حاشیه ای و جزئی به یک عامل جهانی، استراتژیک و اصلی در آموزش عالی تبدیل شده است (نایت و دی ویت؛ ۲۰۱۸). علاوه بر آن، رشد و گسترش این پدیده تا اندازه ای فراگیر و وسیع بوده است که امروزه از ظهور مدل های متعدد دانشگاههای بین المللی بحث به میان می آید (دی ویت، ۲۰۱۵؛ نایت، ۲۰۱۵).

1 Okovych. H

2 Larsen. M

3 Tamrat. W

4 Knight. J & De wit. H

همانطور که جهان تغییر می کند، مؤسسات آموزش عالی نیز تغییر می کنند (استراتیج ویز؛ ۲۰۱۴) دانشگاه نیز به عنوان یک هستار و برساخته اجتماعی از تغییرات گفته شده مصون نیست. بین المللی سازی در آموزش عالی یک پدیده جهانی است اگر چه که تفاوت هایی در شیوه ها و تعاریف آن وجود دارد. (یمینی، ۲۰۱۵). یکی از تعاریفی که به طور گسترده برای بین المللی شدن استفاده می شود توسط جین نایت (۲۰۱۴) ارائه شده است: بین المللی سازی آموزش عالی فرایند ادغام ابعاد بین المللی، بین فرهنگی و جهانی برای اهداف و کارکردهای (یاددهی-یادگیری، تحقیق، خدمات) آموزش عالی می باشد. (زمانی منش، عصاره و احمدی به نقل از نایت، ۱۳۹۸). انجمن بین المللی دانشگاه ها (۲۰۱۵) حد و مرز بین المللی سازی آموزش عالی را شامل حوزه های ذیل می داند:

- بین المللی سازی در خانه، برنامه درسی و نتیجه های یادگیری^۴
- آموزش بدون مرز، شعبه های خارج از کشور، فراملیتی و فرامرزی^۵
- تحرک علمی^۶
- بین المللی سازی پژوهش^۷
- توسعه همکاری و ظرفیت سازی^۸

با توجه به جریان ورودی دانشجویان بین المللی، تعداد دانشجویانی که بخشی از دوران تحصیلی خود را در خارج از کشور می گذرانند، افزایش یافته است تنها طی ۱۰ سال (۲۰۰۷ تا ۲۰۱۷) تعداد دانشجویان بین المللی در جهان حدود ۷۱ درصد افزایش یافته است و از ۳ میلیون نفر به ۵/۳ میلیون نفر رسیده است (یونسکو، ۲۰۱۹). برآوردها و پیش بینی ها نشان می دهد جمعیت دانشجویان بین المللی دنیا با میانگین رشد سالانه ۵ درصد، به بیش از ۱۰ میلیون نفر در افق ۲۰۳۰ خواهد رسید، به همین ترتیب سهم دانشجویان بین المللی از کل جمعیت دانشجویان جهان در سال ۲۰۳۰ تقریباً دو برابر خواهد شد و از سهم ۲،۳ درصد در سال ۲۰۱۶ به حدود ۴ درصد در سال ۲۰۳۰ خواهد رسید (یونسکو، ۲۰۱۹). سیاست مالزی کاهش واردات آموزشی و افزایش صادرات آموزش عالی است. دولت و دانشگاه های مالزی در پی آن هستند که به یک

1 Streitwieser. B

2 Ymini. M

3 International Association of Universities (IAU)

4 Internationalization at home of the curriculum and learning outcomes

5 Borderless. Offshore, transnational and cross-border education

6 Academic mobility

7 Internationalization of research

8 Development cooperation and capacity building

آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاهها..

صادر کننده جهانی و محور اصلی بازار آموزش عالی بین المللی تبدیل شوند. دانشگاه های ژاپن و چین به عنوان دو کشور غیر غربی با شش درصد سهم از بازار آموزش عالی، جزء ۱۰ کشور صادر کننده آموزش عالی بین المللی شناخته می شوند (خورسندی طاسکوه، ۱۳۹۶).

بین المللی شدن آموزش عالی در مدار و فضای بین المللی، یکی از مهم ترین پیشرانهای تأثیر گذار بر آینده دانشگاه در ایران است. در حال حاضر بیشتر دانشجویان خارجی مشغول به تحصیل در ایران متعلق به کشورهای همسایه از قبیل افغانستان، عراق، سوریه و لبنان هستند. با وجود جایگاه بالای کشور در بسیاری از حوزه های علمی، تعداد دانشجویان خارجی متقاضی برای تحصیل در ایران، از بسیاری از کشورهای اسلامی هم تراز، کمتر بوده و در رقابت برای جذب دانشجوی خارجی عقب مانده است و با مقایسه داده های موجود برخی از شاخص های بین المللی سازی با برخی کشورهای در حال توسعه، علی رغم پیشرفت های چشمگیر با نقطه ایده آل فاصله زیادی وجود دارد. که به نظر باید در سال های آینده در راستای دیپلماسی آموزشی، سهم دانشجویان ابتدا از کشورهای منطقه و سپس کشورهای آسیایی و بعد حتی اروپایی در جمعیت دانشجویان غیر ایرانی کشور افزایش یابد. سالار آملی (سخنرانی، ۱۷ اسفند ۱۳۹۵). نکته مهم گزارش یونسکو (۲۰۱۶) نبودن نام ایران در بین ۲۰ کشور اول صادر کننده آموزش عالی بین المللی است در حالی که سه کشور عربی همسایه یعنی امارات متحده عربی، مصر و عربستان سعودی جزء ۲۰ کشور عمده صادر کننده آموزش عالی بین المللی به شمار می آیند. یکی از نکات مهم در گزارش یونسکو، پایین بودن سهم درآمدزایی دانشگاه های ایران در زمینه آموزش عالی بین المللی است. درآمد اقتصادی دانشگاه های ایران از بازار جهانی آموزش عالی نزدیک به صفر است. ایران در میان مقاصد دانشجویان بین المللی، کشور شاخصی به حساب نمی آید و لذا سهم اندکی (زیر پنج درصد از تعداد کل دانشجویان کشور) در بازار جذب دانشجویان بین المللی را در میان کشورهای منطقه در اختیار دارد. (صلواتی و ملکی، ۱۳۹۷) براساس برنامه ششم توسعه باید به جذب ۶۲ هزار دانشجوی خارجی در سال ۱۴۰۰ برسیم و در برنامه هفتم توسعه باید ۱,۸ دهم درصد دانشجویان خارجی افزایش پیدا کند. صدیقی (سخنرانی، ۶ آبان ۱۳۹۹).

به نظر می رسد آنچه موفقیت دانشگاه ها را در جذب دانشجویان بین المللی لطمه می زند نبود برنامه های راهبردی مؤثر و زیرساخت های لازم و عدم حمایت جدی دولت از این برنامه ها است. لذا با توجه به رشد چشمگیر پدیده بین المللی سازی آموزش عالی در سراسر دنیا و کشورهای منطقه در طی سالهای اخیر، به عنوان ضرورتی منطقی برای پرورش شهروندانی جهانی و دارای شایستگی های بین المللی و میان فرهنگی و با توجه به ظرفیت بالقوه کشور ایران جهت میزبانی دانشجویان بین المللی به ویژه از قاره آسیا و منطقه و عقب نماندن از قافله

جهانی شدن، هم چنین در راستای تحقق اصل سیام قانون اساسی، اهداف متعالی سند چشم‌انداز ۲۰ ساله، برنامه های توسعه و قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و سایر اسناد بالادستی، روی آوری به بین المللی سازی دانشگاهها و برنامه درسی آنها امری مسلم و اجتناب ناپذیر است. از دیگر دلایل لزوم روی آوری ایران به بین المللی سازی دانشگاهها به اختصار عبارتند از:

- پیوستگی بیشتر با جامعه جهانی در نظام آموزش عالی (دروین، ۲۰۱۵)
- تلاش برای ارتقاء کیفیت آموزش عالی (تران و نگوین، ۲۰۱۸)
- دستاوردهای سیاسی و اقتصادی (تریلوکیکر، ۲۰۱۵)
- ارتقاء تبادلات فرهنگی
- مورد توجه قرار دادن اقتصاد مبتنی بر بازار
- استفاده از تجارب بین المللی برای پیشبرد مقرون به صرفه آموزش عالی و به عنوان یک منبع ارزشمند
- استفاده از تجارب خارجی برای توسعه کشور
- رسیدن آموزش عالی در تدریس و تحقیق به کلاس جهانی (نیاز به ساختار بندی مجدد و هدفمند)
- ارائه فرصت های بیشتر برای شهروندان ایرانی جهت زندگی، مطالعه و کار در جوامع بین المللی (تربیت شهروندان جهانی)
- ملحق شدن به سیستم جهانی به علت تقاضاهای محسوس و کم محسوس اجتماعی به بخش آموزش عالی (فتحی و اجارگاه و خشنودی فر، ۱۳۹۳).
- پنج دلیل برتر بین المللی سازی یک موسسه بهبود آمادگی دانشجویان، بین المللی کردن برنامه درسی، گسترش نمایه بین المللی موسسه، تقویت تولید و پژوهش و علم و متنوع سازی دانشکده و کارکنان است (مارمولجو، ۲۰۱۲) به نقل از حلاج دهقانی و همکاران، ۱۳۹۸).
- از سویی دیگر هرچند اصطلاح "منطقه آزاد تجاری"^۱ عمری به اندازه چند دهه دارد اما این مفهوم از سابقه ای طولانی در اقتصاد جهانی برخوردار است. ایجاد مناطق آزاد اقتصادی از جمله ابزارهای توسعه است که می تواند با دستیابی به تأمین سرمایه، نیروی انسانی ماهر و توانا،

¹ Drvin. F

² Tan, L & Nguyen, H

³ Tilokekar. ID

⁴ Marmolenjo. F

⁵ Free Trade Zone

آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاهها..

فن آوری و آشنایی با روش های علمی و فنی جدید، آگاهی از تحولات اجتماعی و فرهنگی، بهره گیری بهینه از علم و دانش جهانی و ... دستیابی به توسعه اجتماعی و اقتصادی را تسهیل نماید. هرگاه سخن از فعالیت در مناطق آزاد جمهوری اسلامی ایران و مزایای آن در مقایسه با سرزمین اصلی به میان می آید، عموماً عناوینی چون معافیت های مالیاتی، عدم نیاز به روادید برای ورود اتباع خارجی وجود بانکها، شرکت های بیمه خصوصی، نبود محدودیت در حجم سرمایه گذاری و مشارکت خارجی، معافیت های عوارض گمرکی در اذهان متبادر می گردد (مقدسی، ۱۳۸۹). دسترسی کم هزینه و آسان به کشورهای خارجی و همچنین دسترسی از سرزمین اصلی به مناطق آزاد نقطه قوت برای توسعه فعالیت های بین المللی آموزش عالی است که با توجه به همسایگی ارس با آذربایجان، ارمنستان و نخجوان، و نزدیکی به ترکیه و کشورهای حوزه قفقاز، نزدیکی منطقه آزاد ماکو به عنوان گسترده ترین منطقه آزاد ایران به ترکیه، دسترسی آسان منطقه آزاد چابهار به کشورهای آسیای میانه و همچنین همجواری مناطق آزاد جنوب کشور با کشورهای حوزه خلیج فارس، شبه قاره هند و بخشی از آفریقا ظرفیت های لازم برای فعالیت های بین المللی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی مناطق آزاد را فراهم آورده است و در این راستا مناطق آزاد را می توان مستعد برای جذب شعبه دانشگاه های خارجی و تعامل مشترک علمی توصیف کرد. مبرهن است که مناطق آزاد تجاری و صنعتی می توانند نقش مؤثری در ترویج گفتمان فرهنگی جمهوری اسلامی و تعاملات فرهنگی بین المللی داشته باشند؛ از این رو برنامه ریزی برای ارتقاء کیفیت آموزشی و بین المللی سازی آموزش عالی و برنامه درسی بین المللی در مناطق آزاد با هدف تربیت شهروندانی که معرف هویت ایرانی-اسلامی و مبلغ آداب و رسوم، سنت ها، و میراث غنی ملی و مذهبی کشورمان باشند، اتفاق مبارکی است که در صورت تحقق می تواند در بلند مدت در توسعه فرهنگی و شناخت دانشجویان و مردم سایر کشورها از میراث و تمدن ایرانی-اسلامی، ایفای نقش نماید.

تا پیش از سال ۱۳۸۰، فعالیتی جدی در زمینه آموزش عالی بین المللی در مناطق آزاد مشاهده نشده و پس از آن هم با سرعتی نامتناسب رشد نموده است. نگاه منطقی به آنچه گذشته است، بازنگری جدی در عملکرد قبلی و تدوین یک برنامه جامع راهبردی را طلب می کند. می توان مناطق را دروازه ورود ایران به آموزش عالی جهان دانست. در این راستا به علت اهمیت مناطق آزاد تجاری کشور همچون توسعه ترانزیت، توسعه تجارت خارجی، توسعه گردشگری و جذب سرمایه گذار خارجی و همین طور با توجه به هزینه پایین در مقایسه با سایر کشورها، این مناطق می توانند نسبت به جذب دانشجویان خارجی مقاطع مختلف اقدام کنند. بایستی فعالیت های مناطق آزاد در مقایسه با سایر مناطق کشور با کیفیت بهتر و با شیوه های نوین باشد و به نحو مطلوب از ظرفیت هایی که در مناطق آزاد وجود دارد بهره برداری لازم

صورت پذیرد، این مناطق نه تنها قطب تجاری و سیاسی هستند، بلکه می‌توانند قطب علمی هم باشند. اینک این پرسش مطرح است که آیا دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد و تصمیم‌گیران آن در طول سالهای گذشته در مسیر تحقق این هدف متعالی یعنی ایجاد "مناطق آموزش و پرورش الگو" به خوبی ایفای نقش نموده‌اند؟ به نقل از دبیر شورای هماهنگی مناطق آزاد فعالیت‌های علمی بین‌المللی رسالت اصلی پردیس‌ها و مراکز آموزش عالی مناطق آزاد است که تاکنون محقق نشده است. ارتقاء آموزش عالی مناطق آزاد و عدم تکرار برنامه‌های سرزمین اصلی، ارائه آموزش عالی به بومیان مناطق، طرح مسئله و راه حل مسائل مناطق، تقلیل آمار دانشجویان مهاجر ایرانی و جذب آنها در مناطق و گرفتن سهم قابل قبولی از جمعیت ۵ تا ۷ میلیونی دانشجویان مهاجر و جذب دانشجوی خارجی مهمترین هدف و وظیفه دانشگاه‌های مستقر در مناطق آزاد کشور است. تربیت نیروی انسانی متخصص و جذب دانشجویان خارج از کشور یکی از اهداف مناطق آزاد است ولی در جذب هفت میلیون دانشجوی مهاجر خارجی سهمی ندارد در صورتی که کشوری مانند بحرین با وجود جغرافیای بسیار کمی که دارد یا امارات متحده عربی در جذب دانشجو بسیار فعال هستند. امانی (سخنرانی، ۲۵ شهریور ۱۳۹۵). همین حرکت‌ها و مشاهده سرعت توسعه آموزش عالی در فرامرزها مسئولین را بر آن داشته تا ایده‌های توسعه آموزش عالی بین‌المللی و به ویژه آموزش عالی در مناطق آزاد را در قالب برنامه‌های توسعه کشور و به عنوان یک پایلوت متشکل سازند. تحقیقات و پژوهش‌های متعددی در خصوص بین‌المللی شدن آموزش عالی صورت گرفته اما محقق با بررسی تحقیقات، مقالات، کتب و طرح‌های پژوهشی در داخل کشور به بررسی وضعیت بین‌المللی سازی در مناطق آزاد کشور دست پیدا نکرد به همین دلیل ضرورت انجام پژوهشی عمیق در این رابطه احساس شده است. با توجه به این که فرصت تحرک، انتقال و تحصیل در خارج از کشور برای تمام دانشجویان وجود ندارد، لذا این پژوهش بر مؤلفه بین‌المللی سازی در خانه تأکید دارد که در آن دانشگاهها در پی تدارک فرصتهای رشد و توسعه شخصی و حرفه‌ای تمام افراد در سطح جهان به عنوان شهروند جهانی هستند. بی‌لن (۲۰۱۶) بین‌المللی سازی در خانه را "ادغام هدفمند ابعاد بین‌المللی و بین فرهنگی در برنامه‌های درسی رسمی و غیر رسمی برای همه فراگیران در محیط‌های یادگیری داخلی" می‌دانند. امروزه بین‌المللی سازی برنامه‌های درسی بومی، ملی و محلی داخل هر کشور ارجحیت دارد (بهجتی اردکانی و یارمحمدیان، ۱۳۹۷). بین‌المللی سازی برنامه درسی (IOC) به معنای تلاش برای دادن وجهه‌ای بین‌المللی به برنامه‌های درسی سازمان‌ها و نهاد‌های آموزشی می‌باشد و سه برداشت از آن مطرح می‌شود:

¹ Beelen, J.

آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاهها...

- برداشت اول بین المللی کردن مطالعات برنامه درسی
- برداشت دوم ماهیت برنامه های درسی دانشگاهها به لحاظ محتوا و روش
- برداشت سوم بین المللی کردن خدمات برنامه درسی

مهم ترین امر موجه این برداشت حاضر شدن دانشجویان خارجی در دانشگاه ها و سپس گسترش شاخه ها و شعب این دانشگاه ها در سطح دنیا و ممالک مختلف و تولید و ظهور فناوری های جدید نظیر فناوری اطلاعات و ارتباطات برای عرضه هر چه بیشتر برنامه های درسی به صورت آنلاین به اقصی نقاط دنیا می باشد (فتحی و اجارگاه، ۱۳۹۵). نیازی و شارما (۲۰۲۰) معتقدند که برای جذب دانشجوی خارجی باید بر روی تدوین برنامه های درسی تمرکز کرد. لذا می توان با اتخاذ سیاست بین المللی سازی آموزش عالی و تاکید بر مؤلفه بین المللی سازی برنامه درسی تمام دانشجویان را مورد هدف قرار داد. پژوهش های بی شماری در رابطه با موضوع بین المللی سازی دانشگاه ها و بین المللی سازی برنامه درسی در دنیا صورت پذیرفته است که به برخی از آنها اشاره شده است:

ماگنه^۲ (۲۰۱۴) در پژوهشی تحت عنوان "توسعه برنامه درسی بین المللی چرا و چگونه؟" با بررسی و تحلیل چند مطالعه موردی، رویکردی را برای توسعه برنامه درسی بین المللی ارائه و نشان می دهد که چگونه طیف وسیعی از فعالیت ها می تواند برنامه درسی را ارتقاء دهد و درک بین فرهنگی بیشتری را برای فارغ التحصیلان امروز حیاتی سازد.

در پژوهشی با تحلیل نظری که توسط الیاس، مورسی و تامبولیتو^۳ (۲۰۱۶) و تحت عنوان "بین المللی شدن مؤسسات آموزش عالی با توجه به برخی از شاخص ها" انجام گرفت، محققین دریافتند که روش های مختلفی برای بین المللی شدن دانشگاه ها وجود دارد مانند تحرک دانشجویان و اساتید، آموزش از راه دور بوسیله مؤسسات واقع در خارج از کشور، طراحی و تقویت استراتژی ها و برنامه هایی که باعث ادغام ابعاد بین المللی در برنامه های مورد مطالعه است.

در پژوهشی که توسط راموس^۴ (۲۰۱۸) با عنوان "بین المللی شدن تحصیلات تکمیلی در برزیل: منطق و مکانیسم" و با روش توصیفی و پیمایشی انجام گرفت، محقق اظهار داشت که در طول دو یا سه دهه گذشته، بعد بین المللی بخشی جدایی ناپذیر از فعالیت های آموزشی و تحقیقات علمی بوده است و استراتژی ملی، سیستم های اداری مناسب و سیاست های سازمانی

¹ Niazi, SH & sharmamm, Y

² Mane, P

³ Hias, S., Morresi, S., & Tombolato, A. M.

⁴ Ramos, M. Y.

در اکثر مؤسسات آموزش عالی برزیل، باعث توسعه ارتباطات بین المللی و ارتقاء بین المللی سازی است.

در پژوهشی که توسط کولهو و ریبریو (۲۰۱۸) با روش تحلیل مبانی نظری و اسناد و تحت عنوان "استراتژی های بین المللی در مؤسسات آموزش عالی پرتغالی - زمان حرکت و فراتر رفتن از آن" انجام گرفت، محققان اظهار داشتند که در دهه های اخیر، تحت فشار جهانی شدن و در چارچوب سیاست های آموزشی اتحادیه اروپا، مؤسسات آموزش عالی پرتغال روند فزاینده ای از بین المللی شدن را با افزایش تعداد تولید و انتشار دانش علمی و تحقیقاتی همانند تحرک دانشجویان و کارکنان بین المللی و همکاری واقعی دانشگاهی در میان دانشگاه ها تجربه کرده اند. با وجود این شاخص ها، مسائل دیگر مانند بین المللی کردن محتوای برنامه درسی، توسعه مهارت های بین فرهنگی و سیاست های یادگیری زبان خارجی دانش آموزان، نیاز به توجه در بحث در مورد بین المللی شدن در آموزش عالی و چالش استراتژی "بین المللی سازی در خانه" را داراست.

فراگولی (۲۰۲۰) در پژوهشی مروری با عنوان "بین المللی سازی برنامه های درسی" اظهار داشت که برای بین المللی سازی برنامه های درسی یک چارچوب جامع تر مورد نیاز است و از طریق تأمل در تجربه شخصی، راهنمایی ها و توصیه های عملی نشان داد که چگونه برنامه های درسی در محتوا و عمل بین المللی می شوند.

ویلیامز، برم و کیتامورا^۳ (۲۰۲۱) در پژوهشی مروری با عنوان "اندازه گیری چه اهمیتی دارد؟ نقشه بین المللی سازی آموزش عالی در آسیا و اقیانوسیه" در مورد پیامدهای بین المللی شدن آموزش عالی در منطقه بحث می کنند و از ادبیات انتقادی موجود استفاده می کنند تا بفهمند که چرا ابعاد بین المللی شدن بعضاً نادیده گرفته می شود.

نتایج پژوهش فتحی و اجارگاه، عارفی و زمانی منش (۱۳۹۲) که به روش توصیفی - پیمایشی صورت گرفته، بیانگر آن است که چالش های مالی، فرهنگی، فناورانه، ساختاری، دیپلماتیکی و دانشگاهی در سطح ۰,۰۵ معنادار است، همچنین از دید اعضای هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی، مهمترین چالش هایی که آموزش عالی بین المللی با آنها مواجه است به ترتیب، چالش های «فرهنگی، ساختاری، دیپلماتیکی، فناورانه، مالی و دانشگاهی» هستند.

1 Celho, M. & Arau Ribeiro, M.

2 Fragouli, E.

3 Williams, J.H., Brehm, W., Kitamura, Y.

آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاهها...

در پژوهش زمانی منش، جمالی تازه کند و نظری (۱۳۹۷) با روش توصیفی - مقطعی، میانگین کل حیطه های اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، دانشگاهی، مدیریتی و اطلاع رسانی در سطح متوسط بودند و نتایج اولویت بندی فریدمن نشان داد که حیطه سیاسی بیشترین و حیطه فرهنگی کم ترین تأثیرگذاری را بر بین المللی سازی آموزش علوم پزشکی دارد.

نتایج پژوهش فیروزجائیان و خورسندی طاسکوه (۱۳۹۷) با روش آمیخته (رویکرد تشریحی) نشان می دهد، «فقدان اولویت رویکرد بین فرهنگی در برنامه ریزی آموزشی و درسی»، «عدم تدریس دروس به یک زبان بین المللی»، «پایین بودن حقوق اعضای هیأت علمی»، «عدم تمایل اساتید بین المللی به تدریس در دانشگاه های ایران»، «فقدان حمایت های مالی و سازمانی جهت انجام پژوهش های بین المللی»، «فقدان کفایت لازم در ساختار سازمانی دانشگاه»، «فقدان منابع مالی و قوانین حمایتی» و «ضعف مهارت زبانی استادان ایرانی در انجام و نگارش پژوهش های مشترک بین المللی» از مهم ترین عوامل امتناع استراتژی بین المللی شدن در خانه در دانشگاه های تخصصی تهران می باشد.

در پژوهش قاسم پور و موسوی (۱۳۹۷) با روش توصیفی - پیمایشی، یافته های به دست آمده از بررسی نظرات اعضای هیأت علمی نشان داد که آنان موافق الزامات بین المللی سازی هستند و از دیدگاه آنها بین المللی سازی برنامه های درسی در وضع مطلوب، موجب هماهنگی با استانداردهای آموزشی بین المللی، ارتقاء کیفیت آموزش، به روز شدن دانش تخصصی استادان و گسترش رشته های تحصیلی مطرح در سطح بین الملل می شود. اما آنان گویه های مربوط به الزام های بین المللی سازی برنامه های درسی در وضعیت موجود آموزش عالی کشور را پایین تر از حد متوسط ارزیابی کرده اند.

عارفی و عزیزی (۱۳۹۷) در پژوهش خود با روش توصیفی - تحلیلی به این نتیجه رسیدند که میانگین امکان بین المللی شدن دانشگاه های جامع دولتی شهر تهران (دانشگاه تهران و دانشگاه شهید بهشتی) کمتر از حد متوسط است.

بهجتی و اردکانی یارمحمدیان (۱۳۹۷) در پژوهشی با روش تحلیل محتوای کیفی (رویکرد قیاسی) نشان دادند که مهمترین راهبرد کشورهای آمریکا، کانادا، استرالیا بین المللی کردن برنامه درسی و یادگیری و الحاق محتوای بین المللی به برنامه های درسی موجود است و تغییر مکان فیزیکی استاد و دانشجو در قالب برنامه های مبادله کمتر مورد توجه است.

پناهی، عباس پور، خورسندی طاسکوه و غیاثی ندوشن (۱۳۹۹) در پژوهشی با روش کیفی به این نتیجه رسیدند که اجرای استراتژی «بین المللی سازی در خانه» که در قلب آن بین المللی سازی برنامه های درسی از محوری ترین مفاهیم است، مقدم بر اجرای استراتژی «بین المللی سازی فراسوی مرزها» برای نظام آموزش عالی ایران است. در نهایت با بررسی

ادبیات موضوع می توان بیان کرد که بین المللی شدن از مهم ترین فرایندهای جهانی آموزش عالی در دو دهه گذشته بوده است اگرچه دانشگاه از اوان شکل گیری جنبه هایی از جهانی شدن را با خود داشته اند، اما این مفهوم در عصر حاضر ابعاد گسترده تر و ژرف تری پیدا کرده است.

با توجه به موارد بیان شده و در راستای اسناد بالادستی کشور اعم از سند چشم انداز ۱۴۰۴، نقشه جامعه علمی کشور، برنامه های پنجساله توسعه کشور و... لزوم بین المللی سازی آموزش عالی و برنامه درسی در مناطق آزاد کشور هر چه بیشتر درک می شود. اما وضعیت موجود توأم با آسیب های گسترده ای است که غلبه بر آن مستلزم شناخت دقیق وضع موجود است بنابراین آنچه که هدف اصلی پژوهش حاضر را تشکیل می دهد بررسی آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی در مناطق آزاد می باشد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از جمله مطالعات کاربردی و براساس روش گردآوری داده ها توصیفی-پیمایشی می باشد. هرگاه تعداد افراد جامعه مورد مطالعه چندان زیاد نباشد، نمونه گیری ضرورتی نداشته و می توان داده های پژوهش را از طریق سرشماری (شمارش کامل افراد) به دست آورد (سرمد و همکاران، ۱۳۹۸) لذا نمونه به صورت هدفمند و به تعداد کل دانشگاه های مناطق آزاد شامل ۳۷ نفر از مدیران دفاتر روابط بین الملل دانشگاهها و مسئولین مربوطه شناسایی شدند. گردآوری اطلاعات از طریق دو روش کتابخانه ای و پرسشنامه نیمه ساختارمندی با توجه به هدف پژوهش شامل چند سؤال باز و بسته، تدوین گردید. بر این اساس پرسشنامه ای مرکب از ۲۸ سؤال پاسخ بسته بر مبنای مقیاس پنج درجه ای لیکرت و ۱۰ سؤال پاسخ باز طراحی و تدوین گردید که گویه های (۱ تا ۲۰) آن مربوط به شرایط فعلی بین المللی سازی در دانشگاه ها، گویه های (۲۱ تا ۲۸) میزان چالش ها و آسیب های بین المللی سازی، گویه های (۲۹ تا ۳۸) شرح چالش ها و آسیب های بین المللی سازی می باشد. پرسشنامه بین مدیران روابط بین الملل و مسئولین مرتبط با بحث بین المللی سازی در هر دانشگاه توزیع شد که از این تعداد پس از حذف پرسشنامه های مخدوش و تکمیل نشده، اطلاعات تعداد ۲۹ پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت. برای تعیین روایی ابزار اندازه گیری از روایی محتوایی استفاده شد. بدین منظور پرسشنامه توسط ۵ نفر از استادان و متخصصان بین المللی سازی آموزش عالی مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. برای محاسبه پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که با استفاده از نرم افزار SPSS مقدار ضریب آلفای کرونباخ ۰.۸۹ برآورد گردید. پس از جمع آوری داده ها نخست داده های خام در صفحه گسترده داده ها وارد و در یک پرونده ذخیره شد؛ سپس تجزیه و تحلیل داده ها در دو سطح آمار توصیفی شامل جداول توزیع فراوانی و نمودارها و

آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاهها...

آمار استنباطی شامل آزمون واریانس، آزمون فریدمن، تحلیل t تک نمونه، t همبسته یا زوجی مورد پردازش قرار گرفت در نهایت به بررسی برون داد پرداخته شد.

یافته‌ها

در دو بخش جداگانه به دسته بندی اطلاعات جمع آوری شده و تجزیه و تحلیل آن پرداخته شده است. در بخش اول تجزیه و تحلیل توصیفی یافته‌ها شامل توزیع فراوانی پاسخگویان این مطالعه که از ۶۹ درصد مرد و ۳۱ درصد زن تشکیل شده است. از این تعداد ۵۱/۰۷٪ دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۴۸/۰۳٪ دارای مدرک دکترا هستند، بیشترین افرادی که در این پژوهش شرکت داشتند بین ۴۱ تا ۵۰ سال سن (۵۵/۲٪) و همچنین ۱۶ سال و یا بیشتر سابقه کار داشتند (۶۵/۲٪). در بخش دوم تجزیه و تحلیل استنباطی یافته‌ها شامل آزمون سؤالات پژوهش می باشد که در ذیل ارائه شده است.

سوال اول: شرایط فعلی بین المللی سازی در دانشگاه به چه صورت می باشد؟

جدول (۱) شاخص های توصیفی و شاخص های گرایش به مرکز شرایط فعلی بین المللی سازی در دانشگاه

انحراف استاندارد	میانگین	میزان اهمیت					گویه
		خ زیاد	زیاد	متوسط	کم	خ کم	
۱/۲۱	۳/۴۱	٪۲۰/۷	٪۳۱	٪۲۴/۱	٪۱۷/۲	٪۶/۹	۱ دانشگاه از فعالیتهای آموزشی بین المللی حمایت می کند.
۱/۲۶	۲/۷۹	٪۱۰/۳	٪۱۷/۲	٪۳۴/۵	٪۱۷/۲	٪۲۰/۷	۲ دانشگاه از فعالیتهای پژوهشی بین المللی حمایت می کند.
۱/۱۴	۲/۱۷	٪۳/۴	٪۱۰/۳	٪۲۰/۷	٪۳۱	٪۳۴/۵	۳ همکاری های علمی و پروژه های پژوهشی مشترک بین المللی وجود دارد.
۱/۲۴	۲/۴۸	٪۳/۴	٪۲۴/۱	٪۱۷/۲	٪۲۷/۶	٪۲۷/۶	۴ برنامه های درسی با توجه به نیازها و معیارهای بین المللی تهیه و تدوین می شوند.
۱/۰۱	۲/۲۱	٪۳/۴	٪۳/۴	٪۳۱	٪۳۴/۵	٪۲۷/۶	۵ برنامه های مشترک بین المللی با دانشگاهها و موسسات خارج از کشور وجود دارد.

انحراف استاندارد	میانگین	میزان اهمیت					گویه
		خ زیاد	زیاد	متوسط	کم	خ کم	
۰/۹۸	۱/۷۹	%۰	%۶/۹	%۱۷/۲	%۲۴/۱	%۵۱/۷	۶ گزینش کارکنان دانشگاه براساس شاخص های بین المللی صورت می پذیرد.
۱/۱۱	۲/۳۸	%۳/۴	%۱۳/۸	%۲۴/۱	%۳۴/۵	%۲۴/۱	۷ قراردادها و توافقنامه های بین المللی فعال در دانشگاه وجود دارد.
۱/۰۲	۳/۴۸	%۱۳/۸	%۳۷/۹	%۳۷/۹	%۳/۴	%۶/۹	۸ توسعه ارتباطات بین المللی در دستور کار دانشگاه است.
۰/۹۹	۲/۷۶	%۳/۴	%۲۰/۷	%۳۱	%۳۷/۹	%۶/۹	۹ برای اجرای پروژه های تحقیقاتی بین المللی، ظرفیت سازی می شود.
۱/۱۵	۲/۵۵	%۶/۹	%۱۳/۸	%۲۴/۱	%۳۷/۹	%۱۷/۲	۱۰ میزبانی از اساتید، اندیشمندان و محققان بین المللی انجام می شود.
۰/۸۶	۲/۱۷	%۰	%۳/۴	%۳۴/۵	%۳۷/۹	%۲۴/۱	۱۱ بازدیدهای خارجی از دانشگاه انجام می شود.
۱/۴۰	۲/۹۶	%۲۰/۷	%۱۳/۸	%۲۴/۱	%۲۴/۱	%۱۷/۲	۱۲ آموزش زبان بین المللی به عنوان بخشی از برنامه درسی وجود دارد.
۱/۲۲	۱/۹۳	%۳/۴	%۱۰/۳	%۱۷/۲	%۱۳/۸	%۵۵/۲	۱۳ بورسیه تحصیلی و پرداخت هزینه تحصیل وجود دارد.
۱/۳۸	۲/۷۶	%۱۳/۸	%۱۷/۲	%۲۴/۱	%۲۰/۷	%۲۴/۱	۱۴ برنامه های کوتاه مدت ارتقاء زبان اجرا می شود.
۰/۹۳	۳/۸۶	%۲۴/۱	%۴۴/۸	%۱۷/۲	%۱۰/۳	%۰	۱۵ برنامه های آموزشی آنلاین و از راه دور برگزار می شود.
۱/۲۱	۲/۴۸	%۶/۹	%۱۳/۸	%۲۴/۱	%۳۱	%۲۴/۱	۱۶ برنامه های علمی خارجی در دانشگاه برگزار می شود.

انحراف استاندارد	میانگین	میزان اهمیت					گویه
		خ زیاد	زیاد	متوسط	کم	خ کم	
۱/۱۹	۱/۹۶	%۶/۹	%۱۷/۲	%۱۰/۳	%۱۷/۲	%۴۳/۳	۱۷ دانشگاه در خارج از کشور دارای شعبه می باشد.
۰/۹۶	۲/۶۱	%۳/۴	%۱۷/۲	%۳۷/۹	%۲۷/۶	%۱۳/۸	۱۸ دانشجویان آگاهی بین المللی/ میان فرهنگی بالایی دارند.
۱/۳۹	۳/۷۲	%۴۱/۴	%۲۰/۷	%۱۷/۲	%۱۰/۳	%۱۰/۳	۱۹ مدیریت دانشگاه برای بحث بین المللی سازی اهمیت قائل است.
۱/۱۶	۳/۲۷	%۱۳/۸	%۳۴/۵	%۲۴/۱	%۲۰/۷	%۶/۹	۲۰ سیاست هایی برای حمایت از بین المللی سازی دانشگاه وجود دارد.

• در پاسخ به این گویه که دانشگاه تا چه میزان از فعالیت های آموزشی بین المللی مانند (جذب دانشجوی و استاد خارجی، تبادلات دانشجو و استاد و ...) حمایت می کند؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۳۱٪) گزینه زیاد را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۲۰/۷٪) افرادی که گزینه خیلی زیاد را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که دانشگاه به میزان زیاد از فعالیت های آموزشی بین المللی حمایت می کند.

• در پاسخ به این گویه که دانشگاه تا چه میزان از فعالیت های پژوهشی بین المللی مانند (فرصت های مطالعاتی خارج از کشور و شرکت در کنفرانس ها و همایشها) حمایت می کند؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۳۴/۵٪) گزینه متوسط را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۳۸٪) افرادی که گزینه خیلی کم و کم را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که دانشگاه به میزان کم از فعالیت های پژوهشی بین المللی حمایت می کند.

• در پاسخ به این گویه که تا چه میزان در دانشگاه همکاری های علمی و پروژه های پژوهشی مشترک بین المللی وجود دارد؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۳۴/۵٪) گزینه خیلی کم را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۳۱٪) افرادی که گزینه کم را انتخاب کرده اند در

مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که در دانشگاه به میزان کم همکاری های علمی و پروژه های پژوهشی مشترک بین المللی وجود دارد.

• در پاسخ به این گویه که تا چه میزان برنامه های درسی با توجه به نیازها و معیارهای بین المللی تهیه و تدوین می شوند؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۲۷/۶٪) گزینه خیلی کم و (۲۷/۶٪) گزینه کم را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۵۵٪) افرادی که گزینه خیلی کم و کم را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که در دانشگاه به میزان کم برنامه های درسی با توجه به نیازها و معیارهای بین المللی تهیه و تدوین می شوند.

• در پاسخ به این گویه که تا چه میزان برنامه های مشترک بین المللی (همچون خواهرخواندگی، فرانچایز و ...) با دانشگاهها و موسسات خارج از کشور وجود دارد؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۳۴/۵٪) گزینه کم را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۶۲٪) افرادی که گزینه خیلی کم و کم را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که در دانشگاه به میزان کم برنامه های مشترک بین المللی با دانشگاهها و موسسات خارج از کشور وجود دارد.

• در پاسخ به این گویه که تا چه میزان گزینش کارکنان دانشگاه براساس شاخص های بین المللی صورت می پذیرد؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۵۱/۷٪) گزینه خیلی کم را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۲۴/۱٪) افرادی که گزینه کم را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که دانشگاه به میزان خیلی کم گزینش کارکنان دانشگاه براساس شاخص های بین المللی صورت می پذیرد.

• در پاسخ به این گویه که تا چه میزان قراردادها و توافقنامه های بین المللی فعال در دانشگاه وجود دارد؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۳۴/۵٪) گزینه کم را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۲۴/۱٪) افرادی که گزینه خیلی کم را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که در دانشگاه به میزان کم قراردادها و توافقنامه های بین المللی فعال در دانشگاه وجود دارد.

• در پاسخ به این گویه که تا چه میزان توسعه ارتباطات بین المللی در دستور کار دانشگاه است؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۳۷/۹٪) گزینه متوسط را اعلام کرده اند و با در نظر

آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاهها...

گرفتن (۵۱٪) افرادی که گزینه زیاد و خیلی زیاد را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که توسعه ارتباطات بین المللی به میزان زیاد در دستور کار دانشگاه قرار دارد.

• در پاسخ به این گویه که در دانشگاه تا چه میزان برای اجرای پروژه های تحقیقاتی بین المللی، ظرفیت سازی می شود؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۳۷/۹٪) گزینه کم را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۳۱٪) افرادی که گزینه متوسط را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که در دانشگاه به میزان کم و متوسط برای اجرای پروژه های تحقیقاتی بین المللی، ظرفیت سازی می شود.

• در پاسخ به این گویه که در دانشگاه تا چه میزان میزبانی از اساتید، اندیشمندان و محققان بین المللی انجام می شود؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۳۷/۹٪) گزینه کم را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۲۴/۱٪) افرادی که گزینه متوسط را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که در دانشگاه به میزان کم و متوسط میزبانی از اساتید، اندیشمندان و محققان بین المللی انجام می شود.

• در پاسخ به این گویه که تا چه میزان بازدیدهای خارجی از دانشگاه انجام می شود؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۳۷/۹٪) گزینه کم را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۵۸/۶٪) افرادی که گزینه خیلی کم و متوسط را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که به میزان کم و متوسط بازدیدهای خارجی از دانشگاه انجام می شود.

• در پاسخ به این گویه که در دانشگاه تا چه میزان آموزش زبان بین المللی (برای مثال زبان انگلیسی) به عنوان بخشی از برنامه درسی وجود دارد؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۲۴/۱٪) گزینه کم و (۲۴/۱٪) گزینه متوسط را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۱۷/۲٪) افرادی که گزینه خیلی کم را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که در دانشگاه به میزان کم و متوسط آموزش زبان بین المللی به عنوان بخشی از برنامه درسی وجود دارد.

• در پاسخ به این گویه که در دانشگاه تا چه میزان بورسیه تحصیلی و پرداخت هزینه تحصیل وجود دارد؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۵۵/۲٪) گزینه خیلی کم را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۳۱٪) افرادی که گزینه کم و متوسط را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر

از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که در دانشگاه به میزان خیلی کم بورسیه تحصیلی و پرداخت هزینه تحصیل وجود دارد.

• در پاسخ به این گویه که در دانشگاه تا چه میزان برنامه های کوتاه مدت ارتقاء زبان اجرا می شود؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۲۴/۱٪) گزینه خیلی کم و (۲۴/۱٪) گزینه متوسط را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۲۰/۷٪) افرادی که گزینه کم را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که در دانشگاه به میزان کم برنامه های کوتاه مدت ارتقاء زبان اجرا می شود.

• در پاسخ به این گویه که در دانشگاه تا چه میزان برنامه های آموزشی آنلاین و از راه دور برگزار می شود؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۴۴/۸٪) گزینه زیاد را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۲۴/۱٪) افرادی که گزینه خیلی زیاد را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که در دانشگاه به میزان زیاد برنامه های آموزشی آنلاین و از راه دور برگزار می شود.^۱

• در پاسخ به این گویه که تا چه میزان برنامه های علمی خارجی (به عنوان مثال کنگره، کنفرانس، سمینار و نمایشگاههای علمی بین المللی) در دانشگاه برگزار می شود؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۳۱٪) گزینه کم را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۴۸/۲٪) افرادی که گزینه خیلی کم و متوسط را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که به میزان کم در دانشگاه برنامه های علمی خارجی برگزار می شود.

• در پاسخ به این گویه که تا چه میزان دانشگاه در خارج از کشور دارای شعبه می باشد؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۴۳/۳٪) گزینه خیلی کم را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۲۷/۵٪) افرادی که گزینه کم و متوسط را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که دانشگاه به میزان کم در خارج از کشور دارای شعبه می باشد.

^۱ لازم به ذکر است نتایج این گویه قدری تحت تأثیر بیماری کرونا و اجبار دانشگاه ها به ارائه آموزش های آنلاین و از راه دور قرار گرفته است.

آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاهها..

• در پاسخ به این گویه که در دانشگاه تا چه میزان دانشجویان آگاهی بین المللی / میان فرهنگی بالایی دارند؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۳۷/۹٪) گزینه متوسط را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۴۱/۴٪) افرادی که گزینه خیلی کم و کم را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که به میزان کم دانشجویان آگاهی بین المللی / میان فرهنگی بالایی دارند.

• در پاسخ به این گویه که تا چه میزان مدیریت دانشگاه برای بحث بین المللی سازی اهمیت قائل است؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۴۱/۴٪) گزینه خیلی زیاد را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۲۰/۷٪) افرادی که گزینه خیلی زیاد را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که مدیریت دانشگاه به میزان زیاد برای بحث بین المللی سازی اهمیت قائل است.

• در پاسخ به این گویه که در دانشگاه تا چه میزان سیاست هایی برای حمایت از بین المللی سازی وجود دارد، بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۳۴/۵٪) گزینه زیاد را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۱۳/۸٪) افرادی که گزینه خیلی زیاد و (۲۴/۱٪) که گزینه متوسط را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که به میزان زیاد سیاست هایی برای حمایت از بین المللی سازی در دانشگاه وجود دارد.

جدول (۲) رتبه بندی گویه های شرایط فعلی بین المللی سازی در دانشگاه

sig	df	آماره	میانگین رتبه ای	گویه
۰/۰۰۱	۲۵	۱۶/۰۴	۱۶/۱۲	برنامه های آموزشی آنلاین و از راه دور برگزار می شود.
			۱۶/۰۶	مدیریت دانشگاه برای بحث بین المللی سازی اهمیت قائل است.
			۱۴/۷۲	توسعه ارتباطات بین المللی در دستور کار دانشگاه است.
			۱۳/۹۴	دانشگاه از فعالیت های آموزشی بین المللی حمایت می کند.
			۱۳/۸۸	سیاست هایی برای حمایت از بین المللی سازی دانشگاه وجود دارد.
			۱۱/۶۶	آموزش زبان بین المللی به عنوان بخشی از برنامه درسی وجود دارد.
			۱۱/۵۰	دانشگاه از فعالیت های پژوهشی بین المللی حمایت می کند.
			۱۱/۱۶	برای اجرای پروژه های تحقیقاتی بین المللی، ظرفیت سازی می شود.
			۱۰/۵۶	برنامه های کوتاه مدت ارتقاء زبان اجرا می شود.
۱۰/۳۴	دانشجویان آگاهی بین المللی / میان فرهنگی بالایی دارند.			

sig	df	آماره	میانگین رتبه ای	گویه
			۹/۸۶	میزبانی از اساتید، اندیشمندان و محققان بین المللی انجام می شود.
			۹/۱۸	برنامه های علمی خارجی در دانشگاه برگزار می شود.
			۹/۰۴	برنامه های درسی با توجه به نیازها و معیارهای بین المللی تهیه و تدوین می شوند.
			۸/۹۰	قراردادها و توافقنامه های بین المللی فعال در دانشگاه وجود دارد.
			۸/۸۲	برنامه های مشترک بین المللی با دانشگاهها و موسسات خارج از کشور وجود دارد.
			۷/۷۸	همکاری های علمی و پروژه های پژوهشی مشترک بین المللی وجود دارد.
			۷/۴۸	بازدیدهای خارجی از دانشگاه انجام می شود.
			۷/۰۸	دانشگاه در خارج از کشور دارای شعبه می باشد.
			۶/۲۸	گزینش کارکنان دانشگاه براساس شاخص های بین المللی صورت می پذیرد.
			۵/۶۴	بورسیه تحصیلی و پرداخت هزینه تحصیل وجود دارد.

با توجه به نتایج جدول فوق برگزاری برنامه های آموزشی آنلاین و از راه دور با میانگین رتبه ای (۱۶/۱۲) اهمیت مدیریت دانشگاه برای بحث بین المللی سازی با میانگین رتبه ای (۱۶/۰۶) توسعه ارتباطات بین المللی با میانگین رتبه ای (۱۴/۷۲) حمایت دانشگاه از فعالیتهای آموزشی بین المللی با میانگین رتبه ای (۱۳/۹۴) و داشتن سیاست هایی برای حمایت از بین المللی سازی دانشگاه با میانگین رتبه ای (۱۳/۸۸) از برنامه ها با اهمیت زیاد و داشتن شعبه دانشگاه در خارج از کشور با میانگین رتبه ای (۷/۰۸)، گزینش کارکنان دانشگاه براساس شاخص های بین المللی با میانگین رتبه ای (۶/۲۸) و بورسیه تحصیلی و پرداخت هزینه تحصیل با میانگین رتبه ای (۵/۶۴) از برنامه ها با اهمیت کم در دانشگاههای مناطق آزاد کشور می باشد. این رتبه بندی بر اساس نتایج آزمون فریدمن از نظر آماری معنی دار است ($p < 0.001$ ، $df = 25$).

$\chi^2 = 16.04$.

آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاهها...

سوال دوم: به چه میزان با هریک از چالش ها و آسیب های بین المللی سازی در دانشگاه خود مواجه هستید؟

جدول (۳) شاخص های توصیفی چالش های بین المللی سازی

میزان اهمیت					چالش
خ زیاد	زیاد	متوسط	کم	خ کم	
٪۳۷/۹	٪۳۴/۵	٪۲۰/۷	٪۳/۴	٪۳/۴	اقتصادی/مالی (به طور مثال کمبود بودجه، کمبود گرنت و ...)
٪۳/۴	٪۳۴/۵	٪۴۴/۸	٪۳/۴	٪۱۳/۸	فرهنگی / اجتماعی (به طور مثال ارتباطات ضعیف با کشورهای همسایه، عدم انعطاف با فرهنگ های دیگر و ...)
٪۱۰/۳	٪۱۷/۲	٪۴۸/۳	٪۱۰/۳	٪۱۳/۸	تجهیزاتی/تکنولوژیکی (به طور مثال کمبود امکانات سخت افزاری و نرم افزاری، کمبود تجهیزات و دانش فنی و ...)
٪۲۷/۶	٪۲۰/۷	٪۳۴/۵	٪۶/۹	٪۱۰/۳	سیاسی/دیپلماتیک (به طور مثال مشکلات صدور ویزا، فراهم نبودن تسهیلات لازم برای ورود استادان خارجی و ...)
٪۱۷/۲	٪۱۷/۲	٪۲۰/۷	٪۲۴/۱	٪۲۰/۷	محتوایی/آموزشی (به طور مثال مشارکت محدود استادان در پژوهشی بین المللی، عدم ارائه برنامه های آموزشی به زبان انگلیسی و ...)
٪۲۴/۱	٪۲۴/۱	٪۲۰/۷	٪۲۰/۷	٪۱۰/۳	ساختاری/دانشگاهی (به طور مثال ساختار نامناسب، عدم استقلال دانشگاه ها در پذیرش دانشجوی خارجی و ...)
٪۱۰/۳	٪۳۴/۵	٪۲۰/۷	٪۲۴/۱	٪۱۰/۳	اطلاع رسانی / ارتباطی (به طور مثال تبلیغ نکردن در وب سایت ها و مجله های بین المللی، نداشتن نشریه ها و مجله های علمی معتبر جهت چاپ مقالات و ...)
٪۲۷/۶	٪۱۰/۳	٪۲۰/۷	٪۲۴/۱	٪۱۷/۲	فردی / انگیزشی (به طور مثال ندادن فرصت های مطالعاتی به اعضای هیأت علمی برای شناخت دانشگاه های معتبر، حمایت و پشتیبانی نکردن از کارگزاران بین المللی سازی آموزش عالی و ...)

- در پاسخ به این گویه که دانشگاه تا چه میزان با چالش اقتصادی/مالی مواجه است؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۳۷/۹٪) گزینه خیلی زیاد را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۳۴/۵٪) افرادی که گزینه زیاد را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که دانشگاه به میزان زیاد با چالش اقتصادی/مالی مواجه است.
- در پاسخ به این گویه که دانشگاه تا چه میزان با چالش فرهنگی/ اجتماعی مواجه است؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۴۴/۸٪) گزینه متوسط را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۳۸/۱۱٪) افرادی که گزینه زیاد و خیلی زیاد را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که در دانشگاه به میزان زیاد با چالش فرهنگی/ اجتماعی مواجه است.
- در پاسخ به این گویه که دانشگاه تا چه میزان با چالش تجهیزاتی/تکنولوژیکی مواجه است؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۴۸/۳٪) گزینه متوسط را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۲۷/۵٪) افرادی که گزینه زیاد و خیلی زیاد را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که دانشگاه به میزان زیاد با چالش تجهیزاتی/تکنولوژیکی مواجه است.
- در پاسخ به این گویه که دانشگاه تا چه میزان با چالش سیاسی/دیپلماتیک مواجه است؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۳۴/۵٪) گزینه متوسط را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۴۸/۳٪) افرادی که گزینه زیاد و خیلی زیاد را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که دانشگاه به میزان زیاد با چالش سیاسی/دیپلماتیک مواجه است.
- در پاسخ به این گویه که دانشگاه تا چه میزان با چالش محتوایی/آموزشی مواجه است؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۲۴/۱٪) گزینه متوسط را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۳۴/۱۴٪) افرادی که گزینه زیاد و خیلی زیاد را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که دانشگاه به میزان زیاد با چالش محتوایی/آموزشی مواجه است.
- در پاسخ به این گویه که دانشگاه تا چه میزان با چالش ساختاری/دانشگاهی مواجه است؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۲۴/۱٪) گزینه زیاد و خیلی زیاد را اعلام کرده اند و

آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاهها..

با در نظر گرفتن (۲۰/۷٪) افرادی که گزینه متوسط را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که دانشگاه به میزان زیاد با چالش ساختاری/دانشگاهی مواجه است.

• در پاسخ به این گویه که دانشگاه تا چه میزان با چالش اطلاع رسانی /ارتباطی مواجه است؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۳۴/۵٪) گزینه زیاد را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۳۱٪) افرادی که گزینه متوسط و خیلی زیاد را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که دانشگاه به میزان زیاد با چالش اطلاع رسانی/ارتباطی مواجه است.

• در پاسخ به این گویه که دانشگاه تا چه میزان با چالش فردی/انگیزشی مواجه است؛ بیشتر شرکت کنندگان در این پژوهش (۲۷/۶٪) گزینه خیلی زیاد را اعلام کرده اند و با در نظر گرفتن (۲۰/۷٪) افرادی که گزینه متوسط را انتخاب کرده اند در مجموع بیشتر از ۵۰ درصد شرکت کنندگان در این پژوهش معتقدند که دانشگاه به میزان زیاد با چالش فردی/انگیزشی مواجه است.

جدول (۴) شاخص های گرایش به مرکز و پراکندگی میزان مواجه با چالش ها و آسیب های

بین المللی سازی در دانشگاه و رتبه بندی چالش ها و آسیب ها

گویه	میانگین	استاندارد انحراف	کمترین	بیشترین	تولگی	پراکندگی	رتبه ای	رتبه بندی	آماره	df	sig
اقتصادی/ مالی	۴	۱/۰۳	۱	۵	-۱/۰۴	۱/۰۴	۶/۱۹	۲۹/۳۱	۷	۰/۰۰۱	
فرهنگی/ اجتماعی	۳/۱۰	۱/۰۵	۱	۵	-۰/۸۲	۰/۳۰	۴/۱۴				
تجهیزاتی/تکنولوژیکی	۳	۱/۱۳	۱	۵	-۰/۱۶	-۰/۱۴	۴				
سیاسی/ دیپلماتیک	۳/۴۸	۱/۲۷	۱	۵	-۰/۴۶	-۰/۵۲	۵/۲۶				
محتوایی/ آموزشی	۲/۸۶	۱/۴۱	۱	۵	۰/۱۸	-۱/۱۲	۳/۷۶				
ساختاری/ دانشگاهی	۳/۳۱	۱/۳۴	۱	۵	-۰/۲۳	-۰/۹۵	۴/۵۳				

با توجه به نتایج جدول فوق چالش اقتصادی/مالی با میانگین رتبه ای (۶/۱۹)،

سیاسی/دیپلماتیک با میانگین رتبه ای (۵/۲۶)، ساختاری/دانشگاهی با میانگین رتبه ای (۴/۵۳)

از چالش ها با اهمیت زیاد و تجهیزاتی/تکنولوژیکی با میانگین رتبه ای (۴) و محتوایی/آموزشی با

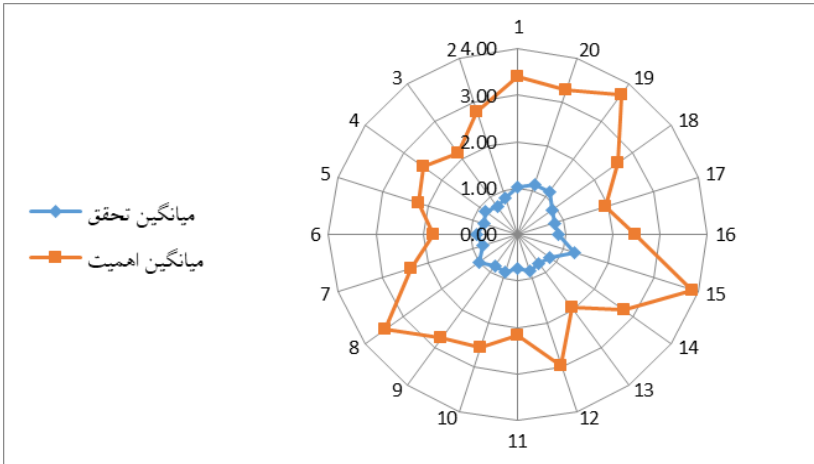
میانگین رتبه ای (۳/۷۶) از چالش با اهمیت کم است که دانشگاه‌های مناطق آزاد کشور در حال حاضر با آن مواجه هستند. این رتبه بندی بر اساس نتایج آزمون فریدمن از نظر آماری معنی دار است ($\chi^2 = 29/31, df = 7, p < 0/001$).

جدول (۵) مقایسه میزان اهمیت مؤلفه های بین المللی سازی در دانشگاه با میزان تحقق آن

sig	df	آماره	میانگین تحقق	میانگین اهمیت	مؤلفه
0/001	28	6/87	1/03	3/41	دانشگاه از فعالیت های آموزشی بین المللی مانند (جذب دانشجو و استاد خارجی، تبادلات دانشجو و استاد و ...) حمایت می کند.
0/001	28	5/96	0/84	2/79	دانشگاه از فعالیت های پژوهشی بین المللی مانند (فرصت های مطالعاتی خارج از کشور و شرکت در کنفرانس ها و همایشها) حمایت می کند.
0/001	28	5/01	0/74	2/17	همکاری های علمی و پروژه های پژوهشی مشترک بین المللی وجود دارد.
0/001	28	5/19	0/84	2/48	برنامه های درسی با توجه به نیازها و معیارهای بین المللی تهیه و تدوین می شوند.
0/001	28	5/51	0/76	2/21	برنامه های مشترک بین المللی (همچون خواهرخواندگی، فرانچایز و ...) با دانشگاهها و موسسات خارج از کشور وجود دارد.
0/001	28	2/24	0/87	1/79	گزینش کارکنان دانشگاه براساس شاخص های بین المللی صورت می پذیرد.
0/001	28	5/25	0/78	2/38	قراردادها و توافقنامه های بین المللی فعال در دانشگاه وجود دارد.
0/001	28	6/92	1/01	3/48	توسعه ارتباطات بین المللی در دستور کار دانشگاه است.
0/001	28	6/40	0/84	2/76	برای اجرای پروژه های تحقیقاتی بین المللی، ظرفیت سازی می شود.
0/001	28	5/72	0/84	2/55	میزبانی از اساتید، اندیشمندان و محققان بین المللی انجام می شود.
0/001	28	5/34	0/72	2/17	بازدیدهای خارجی از دانشگاه انجام می شود.
0/001	28	6/61	0/83	2/96	آموزش زبان بین المللی (برای مثال زبان انگلیسی) به

sig	df	آماره	میانگین تحقق	میانگین اهمیت	مؤلفه
					عنوان بخشی از برنامه درسی وجود دارد.
۰/۰۰۲	۲۸	۳/۵۲	۰/۷۶	۱/۹۳	بورسیه تحصیلی و پرداخت هزینه تحصیل وجود دارد.
۰/۰۰۱	۲۸	۵/۳۳	۰/۸۴	۲/۷۶	برنامه های کوتاه مدت ارتقاء زبان اجرا می شود.
۰/۰۰۱	۲۸	۶/۱۸	۱/۲۵	۳/۸۶	برنامه های آموزشی آنلاین و از راه دور برگزار می شود.
۰/۰۰۱	۲۸	۵/۸۸	۰/۸۴	۲/۴۸	برنامه های علمی خارجی (به عنوان مثال کنگره، کنفرانس، سمینار و نمایشگاههای علمی بین المللی) در دانشگاه برگزار می شود.
۰/۰۰۱	۲۸	۳/۸۵	۰/۸۱	۱/۹۵	دانشگاه در خارج از کشور دارای شعبه می باشد.
۰/۰۰۱	۲۸	۶/۰۶	۰/۸۸	۲/۶۱	دانشجویان آگاهی بین المللی/ میان فرهنگی بالایی دارند.
۰/۰۰۱	۲۸	۷/۰۵	۱/۱۲	۳/۷۲	مدیریت دانشگاه برای بحث بین المللی سازی اهمیت قائل است.
۰/۰۰۱	۲۸	۶/۱۲	۱/۱۲	۳/۲۸	سیاست هایی برای حمایت از بین المللی سازی دانشگاه وجود دارد.

برای مقایسه میزان اهمیت مؤلفه های بین المللی سازی در دانشگاه با میزان تحقق آنها از آزمون t همبسته یا زوجی استفاده شد؛ میزان اهمیت هر یک از مؤلفه ها در یک طیف ۵ درجه ای و میزان تحقق به صورت درصد از ۰ تا ۱۰۰ ارزیابی شده است. برای مقایسه ابتدا درصد تحقق به صورت ۰ تا ۵ درجه (به ازای هر ۲۰ درصد یک درجه) کدگذاری مجدد شد و آنگاه بین میانگین میزان اهمیت مؤلفه های بین المللی سازی در دانشگاه با میانگین میزان تحقق در دانشگاهها مقایسه انجام گرفت. نتایج آزمون t همبسته نشان می دهد که در تمامی مؤلفه های میزان تحقق در دانشگاه بطور معنی داری از میزان اهمیت مؤلفه در بین المللی سازی در دانشگاه کم تر است و این تفاوت ها از نظر آماری معنی دار است ($p < ۰/۰۰۱$).

نمودار (۱) مقایسه میانگین میزان تحقق با میزان اهمیت مؤلفه های بین المللی سازی

سؤال سوم: با چه چالش ها و آسیب هایی در زمینه اقتصادی / مالی مواجه هستید نام ببرید؟ در پاسخ به این سؤال به عدم مبادلات ارزی به خاطر تحریم ها، کمبود بودجه، عدم حمایت مالی مناطق آزاد از دانشگاه ها و عدم ارائه امکانات به دانشگاه ها توسط مناطق آزاد اشاره شد.

سؤال چهارم: با چه چالش ها و آسیب هایی در زمینه فرهنگی / اجتماعی مواجه هستید نام ببرید؟ در پاسخ به این سؤال گفته شد که وجود تحریم ها تأثیر بسزایی در این فرایند ایجاد کرده است و ارتباطات با کشورهای همسایه به جهت تبادل اطلاعات علمی و پژوهشی کاهش چشمگیری از سالهای قبل بوجود آورده است. بحث ارزش های فرهنگی فیما بین ملل، تنوع فرهنگی - تفاوت در آیین و مذاهب کشورهای مختلف و تفاوت در پوشش و حجاب دانشجویان از جمله مواردی بود که به آن اشاره گردید.

سؤال پنجم: با چه چالش ها و آسیب هایی در زمینه تجهیزاتی / تکنولوژیکی مواجه هستید نام ببرید؟ در پاسخ به این سؤال کمبود تجهیزات و مشکل زیرساختهای دانشگاه، به روز نبودن تجهیزات سخت افزاری و نرم افزاری در سطح دانشگاه، آشنا نبودن پرسنل به نرم افزار و سخت افزارها، فرسوده بودن تجهیزات و عدم تخصیص بودجه و

آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاهها...

سرمایه گذاری برای توسعه و بروز رسانی آنها، عدم وجود اینترنت پرسرعت و به روز نبودن تجهیزات آزمایشگاهی اشاره گردید.

سؤال ششم: با چه چالش ها و آسیب هایی در زمینه سیاسی / دیپلماتیک مواجه

هستید نام ببرید؟ در پاسخ به این سؤال به مشکل قطع روابط به علت تحریم ها و عدم امکان انتقال بین بانکی، مشکلات تبلیغات سوء توسط عوامل خارجی بر علیه جمهوری اسلامی و ایجاد ترس و رعب و وحشت از ایران و نشان دادن چهره ای دیگر از ایران، ثابت نبودن ارتباطات سیاسی و دیپلماتیک با کشورهای مختلف اشاره گردید.

سؤال هفتم: با چه چالش ها و آسیب هایی در زمینه محتوایی / آموزشی مواجه

هستید نام ببرید؟ در پاسخ به این سؤال به عدم تسلط اساتید به زبانهای خارجی، محدود بودن محتوای آموزشی بین المللی، عدم ارائه برنامه های آموزشی به زبان انگلیسی، توجه نداشتن به لزوم ارائه محتوای متنوع و منعطف، متناسب نبودن محتوا با هدف پرورش یادگیرنده بین فرهنگی و بین المللی، متناسب نبودن محتوا با شرایط و نیازهای بین المللی، عدم حمایت از اساتید برای تغییر در محتوا، بی توجهی اعضای هیأت علمی به استفاده از سایر منابع در کنار کتاب درسی و نیازمندی اساتید به آموزش ضمن خدمت در خصوص بین المللی شدن دانشگاهها اشاره گردید.

سؤال هشتم: با چه چالش ها و آسیب هایی در زمینه ساختاری / دانشگاهی

مواجه هستید نام ببرید؟ در پاسخ به این سؤال به عدم استقلال دانشگاه در پذیرش دانشجویان خارجی، وجود بروکراسی اداری در جذب دانشجویان، عدم وجود واحد بین الملل در چارت سازمانی دانشگاه، پذیرش محدود دانشجویان خارجی به خاطر وجود شرایط تحریم و مشکلات موجود در سطح آموزشی، مشکلات ساختمان نامناسب و فضای آموزشی مورد نیاز، عدم توجه به زیرساخت ها، عدم استفاده بهینه از منابع انسانی، کمبود فضاهای آموزشی و خوابگاهی اشاره گردید.

سؤال نهم: با چه چالش ها و آسیب هایی در زمینه اطلاع رسانی / ارتباطی مواجه

هستید نام ببرید؟ در پاسخ به این سؤال به عدم تبلیغ در وب سایت های دانشگاهی به جهت جذب دانشجویان خارجی، مشکلات ایجاد شده به سبب تحریم های ارتباطی، عدم استفاده از رسانه ها و شبکه های اجتماعی در جهت تبلیغ و ایجاد انگیزه جذاب در دانشجویان خارجی و عدم آموزش های زبان های خارجی (انگلیسی، چینی، روسی و...)، عدم بودجه لازم برای تبلیغات، عدم وجود نشریه و مجله معتبر برای چاپ مقالات در دانشگاه، عدم برقراری ارتباط

سمعی و بصری از طریق اینترنت و فضای مجازی به دلیل سرعت کم، روز مرگی و نداشتن نگاه راهبردی در پرداختن به امور روابط عمومی، نبود شایسته سالاری در بحث مدیریت زیر ساخت ارتباطی و روابط عمومی، نگرش جناحی و فردی در انتخاب مسئول روابط عمومی از سوی رئیس دانشگاه اشاره گردید.

سؤال دهم: با چه چالش ها و آسیب هایی در زمینه فردی / انگیزشی مواجه

هستید نام ببرید؟ در پاسخ به این سؤال به بی انگیزگی در اساتید و کارکنان دانشگاه ها به علت مشکلات مالی و حقوق های پایین، عدم استفاده بهینه از سرمایه نیروی انسانی، استفاده نکردن از افراد متخصص، حمایت و پشتیبانی نکردن از بین المللی سازی آموزش عالی و کمبود امکانات و توانایی مالی جهت مسافرت به خارج و ادامه تحصیل برای دانشجویان اشاره شد.

سؤال یازدهم: با چه چالش ها و آسیب های دیگری در زمینه بین المللی سازی

دانشگاه خود مواجه هستید نام ببرید ؟

پاسخ (۱) بیشترین مشکل مشکلات اقتصادی و زیرساختی می باشد و در کنار آن بحث تحریم ها و اعمال محدودیت های اقتصادی و سیاسی، انگیزه پایین دانشجویان خارجی جهت استفاده از دانشگاه های ایرانی، مشکلات بیمه دانشجویی، مشکلات درمان دانشجویان مخصوصاً در جزیره کیش به علت وجود یک بیمارستان و عدم رضایت دانشجویان

پاسخ (۲) تعامل با دانشگاههایی که سابقه جذب دانشجویهای خارجی و اساتید خبره و توانمند دارند بیشتر باشد و از تجربیات آنان استفاده شود.

پاسخ (۳) تحریم ها و ایجاد چالش در ارائه و پذیرش مقالات علمی در کنفرانس های بین المللی، مسائل مربوط به بیماری کرونا

پاسخ (۴) کمبود گرت، بودجه، ارتباط ضعیف با کشورهای همسایه، کمبود امکانات سخت افزاری و نرم افزاری و دانش فنی، فراهم نبودن تسهیلات لازم برای ورود و خروج از کشور، نداشتن استقلال کافی در پذیرش دانشجویهای خارجی

آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاهها..

پاسخ ۵) نکته مهم و قابل تأمل دیگری که باید مورد توجه قرار گیرد این است که دانشجویان در رشته های متفاوت کمتر به زبان اصلی دروس را مطالعه میکنند و یا زمانی هم که دانشجوی ایرانی فارغ التحصیل می شود و به خارج از کشور می رود در زبان ارتباطی تسلط کافی ندارند و این یک آسیب است و منطبق بر نیاز جامعه دانشگاهی برای بین المللی شدن نیست.

پاسخ ۶) حمایت همه جانبه مناطق آزاد از دانشگاه در حد پایینی بوده است و باید تقویت شود.

پاسخ ۷) عدم مدیریت جذب

پاسخ ۸) یکی از مهمترین موضوعات بحث تبلیغ منفی ساکنین به دانشجویان خارجی که چرا ایران را برای تحصیل انتخاب کرده اند و تمامی مشکلات به نوعی باعث تبلیغ منفی می شود و می توان بزرگترین چالش برشمرد.

پاسخ ۹) مدیران با آزمون خطا جلو می روند تجربه لازم را ندارند.

سؤال دوازدهم: چه پیشنهادهاتی برای ارتقاء بین المللی سازی دانشگاه ها و

موسسات آموزش عالی در مناطق آزاد دارید ؟

پاسخ ۱) اول ایجاد بستر مناسب جهت پذیرش دانشجو (امکانات رفاهی) دوم فراهم آوردن شرایط راحت جهت پذیرش (کاهش بروکراسی های اداری) سوم تسهیل در رفت و آمد دانشجویان در مناطق آزاد (کاهش هزینه، استفاده از کارت دانشجویی) چهارم ایجاد بستر مناسب و پرداخت حق الزحمه به اساتید طبق شرایط خاص موجود در مناطق به جهت بالا بودن هزینه ها.

پاسخ ۲) دادن مجوز به چندین شرکت جذب دانشجو مستقر در مناطق آزاد که با ایجاد دفاتر در کشورهای مختلف نسبت به پذیرش دانشجو اقدام نمایند. ایجاد دفاتر کارآفرینی در مناطق آزاد با هدف رشد و شکوفایی علمی می تواند بسیار کمک کننده باشد. جذب سرمایه گذاری خارجی و داخلی، برگزاری همایشهای داخلی و خارجی، دعوت از اساتید خارجی و سخنرانی این اساتید در همایش ها، برگزاری تورهای تفریحی و گردشگری با هدف جذب سرمایه گذار و دانشجوی خارجی نیز می تواند به این موضوع کمک زیادی کند.

پاسخ ۳) اول ایجاد زیرساخت مناسب جهت جذب دانشجو (زیرساختهای فرهنگی، اجتماعی، بهداشت و درمان)، دوم تبلیغات مستمر و پی در پی در سایتهای معتبر و پر بازدید

(تبلیغ محیط آموزشی و جذابیت‌های گردشگری و فرهنگی و اقتصادی)، سوم ایجاد تور مجازی در منطقه که به معرفی دانشگاه‌ها بپردازند و چهارم شناسایی کشورهای هدف.

پاسخ ۴) همکاری با دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی در زمینه: راه‌اندازی رشته‌های مشترک آموزش دانشگاهی، راه‌اندازی مراکز رشد و شتاب‌دهنده‌های مشترک و برگزاری دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت و رویدادهای بین‌المللی مشترک.

پاسخ ۵) ایجاد ارتباطات فرا منطقه‌ای و خارج از "صرفاً کشورهای همسایه" و با کشورهای قدرتمند علمی جهت ایجاد مراکز علمی.

پاسخ ۶) اول اصلاح محتوای درسی دانشگاه‌ها، دوم تسهیل در روند جذب دانشجویان خارجی، سوم استفاده از ظرفیت‌های مناطق آزاد برای جذب دانشجویان خارجی و چهارم تسهیل مقررات برای مشارکت دانشگاه‌های مناطق آزاد با دانشگاه‌های خارجی.

پاسخ ۷) اول اختیارات لازم به دانشگاه‌ها داده شود، دوم اجازه انعقاد تفاهم‌نامه‌های علمی و آموزشی با دانشگاه‌های معتبر کشورهای همسایه داده شود، سوم پشتیبانی و حمایت لازم از طرف وزارت علوم صورت پذیرد.

پاسخ ۸) نهادینه نمودن فرهنگ سازمانی با رویکرد بین‌المللی، شناسایی و اقدام جهت رفع موانع احتمالی بین‌المللی شدن (موانعی همچون نبود تمایل سیاسی واقعی، موانع قانونی، نظام آموزشی بسیار متمرکز، ساختارهای بوروکراتیک غیر منعطف دانشگاهی، تأکید زیاد بر روش‌های تدریس سنتی، منابع مالی ناکافی، تسهیلات و امکانات فرسوده و نامناسب، عدم استفاده از زبان‌های شناخته شده بین‌المللی و...)، تقویت مدیریت دانشگاه، جذب کارکنان متخصص و حرفه‌ای، ایجاد سیستم‌های بازبینی کیفیت فعالیت‌های مربوط به بین‌المللی شدن در سطح دانشگاه و در نهایت پیشنهاد می‌شود بعد بین‌المللی شدن آموزش عالی در جریان فرایندهای ارزیابی درونی و بیرونی دانشگاه‌ها مورد ملاحظه قرار گیرد تا به واسطه انجام یک ارزیابی جامع و کامل از فعالیت‌ها و فرایندهای دانشگاهی، زمینه‌ای جهت ترسیم یک چشم‌انداز جامع راهبردی و مدیریتی فراهم شود و از این طریق گام‌های مؤثری جهت ارتقاء کیفیت فعالیت‌های دانشگاه‌ها و موسسه آموزش عالی برداشته شود.

پاسخ ۹) ایجاد زیرساخت‌های مناسب از جمله اینترنت و امکانات رفاهی و ارائه خدمات به روز

پاسخ ۱۰) اول تغییر سیاست‌های کلان دانشگاه نسبت به جذب دانشجوی خارجی دوم تقویت زیرساخت‌ها و سوم تسهیل موانع اداری

آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاهها...

پاسخ (۱۱) زیرساخت های لازم از جمله امکانات رفاهی- آموزشی در اختیار دانشگاه قرار گیرد و تا حد امکان حمایت کلی صورت پذیرد.

پاسخ (۱۲) اصلاح چارت سازمانی، آموزش کارکنان و مدیران ذیربط، استقلال بیشتر دانشگاهها از لحاظ مالی

نتیجه گیری

چالش های موجود در مسیر بین المللی شدن دانشگاه های مناطق آزاد بررسی شد، نتایج حاکی از آن است که چالش های (اقتصادی/مالی)، (سیاسی/دیپلماتیک) و (ساختاری/دانشگاهی) به ترتیب از مهمترین چالش های بین المللی سازی در خانه می باشند که این چالش ها با عوامل درون دانشگاهی و برون دانشگاهی در ارتباط تنگاتنگ است و برای رفع آن ها باید نسبت به آگاهی، تعهد، برنامه ریزی، اجرا، ارزیابی و تقویت همه جانبه فعالیت های بین المللی دانشگاه اقدام کرد. از طرفی بورسیه تحصیلی، گزینش کارکنان دانشگاه بر اساس شاخص های بین المللی، وجود شعبات بین الملل، بازدیدهای خارجی از دانشگاه، همکاری های علمی و پژوهشی مشترک بین المللی، وجود برنامه های مشترک و توافق نامه های بین المللی فعال در دانشگاه و همچنین تدوین برنامه های درسی با توجه به نیازها و معیارهای بین المللی از برنامه های کم اهمیت در دانشگاه های مناطق آزاد کشور شناسایی شدند، در صورتی که روی آوری به بین المللی سازی و بالاخص بین المللی سازی برنامه های درسی در نظام آموزش عالی ایران امری ضروری است. آنچه مشهود است این است که در عصر حاضر وظیفه دانشگاهها تربیت افرادی با شایستگی های لازم جهت کار و زندگی و پاسخگویی به نیازها در جوامع بین المللی و میان فرهنگی است و این امر مستلزم شناخت کافی دانشجویان نسبت به جوامع و فرهنگ های گوناگون و توجه و احترام به آنها، یا همانا داشتن دیدگاه های میان فرهنگی و بین المللی است. جهت گیری بین المللی برنامه های درسی در نظام آموزش عالی هم برای دانشجویان ایرانی (بین المللی سازی در خانه) و هم دانشجویان خارجی، می تواند فرصت کسب صلاحیت های میان فرهنگی و بین المللی را فراهم سازد. برای اینکه پدیده بین المللی سازی آموزش عالی در کشور تحقق پذیرد بایستی در برنامه ریزی عملیاتی آموزشی و پژوهشی تحول ایجاد گردد (حمیدی فر، یوسف و ابراهیمی، ۱۳۹۶).

یافته های پژوهش حاضر با پژوهش فتحی واجارگاه و همکاران (۱۳۹۲) تحت عنوان "بررسی چالش های آموزش عالی بین المللی در دانشگاه شهید بهشتی" (در چالشهای ساختاری و دیپلماتیکی که از جمله مهمترین چالش های آموزش عالی بین المللی است که دانشگاه با آنها مواجهه است)، یافته های پژوهش زمانی منش و همکاران (۱۳۹۷) تحت عنوان "بررسی عوامل

مؤثر بر بین المللی سازی آموزش علوم پزشکی از دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی" (در اولویت بالای تأثیر حیطة سیاسی در بین المللی شدن دانشگاه های علوم پزشکی)، یافته های پژوهش فیروزجائیان و خورسندی طاسکوه (۱۳۹۷) تحت عنوان "شناسایی و تحلیل عوامل امتناع بین المللی سازی دانشگاه های تخصصی با تمرکز بر استراتژی بین المللی سازی در خانه" (در دو مؤلفه «فقدان کفایت لازم در ساختار سازمانی دانشگاه» و «فقدان منابع مالی» که از مهم ترین عوامل امتناع استراتژی بین المللی سازی در خانه در دانشگاه های تخصصی تهران می باشد)، پژوهش حمیدی فر و همکاران (۱۳۹۶) تحت عنوان "رهبری و مدیریت در بین المللی سازی آموزش عالی" (در دو مؤلفه مالی و ساختاری که از مهمترین چالش های پیش رو بین المللی سازی در کشور ایران می باشد)، با یافته های پژوهش عارفی و عزیزی (۱۳۹۷) تحت عنوان "امکان سنجی بین المللی شدن دانشگاه های جامع دولتی شهر تهران- مطالعه موردی دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه تهران" (که دریافتند میانگین امکان بین المللی شدن دانشگاه های جامع دولتی شهر تهران کمتر از حد متوسط است)، همسو بود؛ همچنین نتایج پژوهش حاضر با پژوهش قاسم پور و موسوی (۱۳۹۷) با عنوان "بررسی دیدگاه های اعضای هیأت علمی در خصوص رویکرد بین المللی سازی برنامه های درسی آموزش عالی" که نشان داد اعضای هیأت علمی موافق الزامات بین المللی سازی هستند و از دیدگاه آنها بین المللی سازی برنامه های درسی در وضع مطلوب، موجب هماهنگی با استانداردهای آموزشی بین المللی، ارتقاء کیفیت آموزش، به روز شدن دانش تخصصی استادان و گسترش رشته های تحصیلی مطرح در سطح بین الملل می شود ولی گویه های مربوط به الزام های بین المللی سازی برنامه های درسی در وضعیت موجود آموزش عالی کشور را پایین تر از حد متوسط ارزیابی کرده اند، همسو بود.

با توجه به نتایج به دست آمده و همچنین مطالعات و بررسی هایی که در طول پژوهش انجام شد آن چه که مبرهن است اینکه روند کنونی توسعه آموزش عالی در مناطق آزاد عمدتاً بر مبنای خلاقیت های حوزه ای و اهداف کوتاه مدت، با افقی غالباً درون گرایانه و با شعار رفع نیازهای داخلی دنبال شده است که این امر با توجه به مشکلات و موانع موجود و رقبای سرسخت منطقه نمی تواند چشم انداز روشنی را از آنچه می توان حاصل کرد نوید دهد. برای نیل به هدف بین المللی سازی و تسریع در تحقق این امر بایستی به درستی از مزیت های حضور در مناطق آزاد آگاه بود. هر گونه فعالیت آموزش عالی که صرفاً با هدف رفع نیاز داخلی تعریف شود و در داخل کشور قابل انجام باشد قطعاً در مناطق آزاد توجیه نخواهد داشت. باید تصویر واضحی از وضعیت آموزش عالی در کشورهای همسایه این مناطق مخصوصاً منطقه خلیج فارس داشت و

آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاهها...

حرکت رقبا در منطقه را زیر نظر گرفت. توسعه آموزش عالی بین المللی در مناطق آزاد نیازمند عزم جدی و طراحی الگویی مناسب می باشد. سرعت تحولات شگرف بوده و رقبا سرسخت هستند؛ لذا حرکت شتابدار در مناطق آزاد بایستی در جهت تقویت فعالیتهای بین المللی و به ویژه از نوع مشترک با دانشگاههای معتبر خارجی و حضور دانشگاه های داخلی متقاضی فعالیت بین المللی در مناطق آزاد و یا حتی تشویق و ترغیب دانشگاههای خارجی برای حضور در مناطق آزاد صورت پذیرد. ایجاد بستر غیرانتفاعی و غیردولتی با حمایت دولت و دانشگاه های معتبر داخلی، سرعت فعالیت های مشترک با دانشگاه های معتبر جهانی در مناطق آزاد را تسریع خواهد نمود. شاید از بهترین نقاط عملیاتی کردن یکی از سیاست های فرابخشی آموزش عالی مندرج در اسناد بالادستی تحت عنوان "حمایت از تأسیس شعب دانشگاههای خارجی در کشور" استفاده از مناطق آزاد است که می توانند پایلوت مناسب این عملیات قرار گیرند تا با اطمینان خاطر بتوان ایرادات، مشکلات و کسریها را یافت، آنها را رفع نمود و الگوی مناسب توسعه در این حوزه را تدوین و اجرا نمود. نقش سازمان های مناطق آزاد نمی تواند در حد مساعدت محدود و کوتاه مدت در راه اندازی یک فعالیت دانشگاهی در منطقه خلاصه شود. سازمان های مذکور بایستی دستورالعمل مدون، مشخص و از همه مهمتر مستمری از نحوه حمایت ها و اعطای تسهیلات ویژه برای به ثمر نشستن این حرکت اصیل داشته باشند.

پناهی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان تحلیل تطبیقی آموزش عالی فرامرزی در کشورهای منطقه خلیج فارس با رویکرد قطب های بین المللی آموزش به این نتیجه رسیدند که در اجرای استراتژی «بین المللی سازی در خانه» که در قلب آن بین المللی سازی برنامه های درسی از محوری ترین مفاهیم است، مقدم بر اجرای استراتژی «بین المللی سازی فراسوی مرزها» برای نظام آموزش عالی ایران است. طبق اظهارات لیسک^۱ (۲۰۱۶) ممکن است تعداد کمی از دانشجویان، از طریق برنامه های جایزاتی به نتایج یادگیری بین المللی و بین فرهنگی دست یابند و همچنین بی لن (۲۰۱۶) معتقد است که اگر دانشگاه ها بخواهند قدمی به سوی هدف خود برای افزایش آگاهی بین المللی از دانشجویان بگذارند، نمی توانند خود را به بعضی از دانشجویان محدود کنند، بلکه باید همه دانشجویان را هدف قرار دهند. همچنین با توجه به نتایج پژوهش کولهو و ریبریو (۲۰۱۸)، پناهی و همکاران (۱۳۹۹) و بهجتی و اردکانی یارمحمدیان (۱۳۹۷) مبنی بر این که بین المللی سازی برنامه های درسی از محوری ترین مفاهیم و مهترین راهبرد بین المللی سازی است لذا در همین راستا راهبردهایی در جهت بین المللی سازی دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی مناطق آزاد و مهم ترین مؤلفه آن یعنی بین المللی سازی

¹ Leask, B.

برنامه درسی ارائه می گردد، تحقق هر یک از این راهبردهای اجرایی، محتوایی و فنی تا حد بسیار زیادی می تواند به اعتبار بین المللی این دانشگاه ها کمک کند:

- ۱) طراحی مجدد برنامه درسی موجود جهت تعبیه عناصر بین فرهنگی و بین المللی در همه رشته ها
- ۲) تحول در محتوای برنامه های آموزشی و اخذ تأییدیه استانداردهای کیفی منطقه ای و بین المللی
- ۳) ایجاد دوره ها یا رشته های بین رشته ای در راستای صلح جهانی و حقوق بشر
- ۴) تمرکز بر زبان دوره های آموزشی
- ۵) ارتقاء کیفیت دوره های آنلاین و بازاریابی و برندسازی در دوره های آنلاین
- ۶) ارائه دوره های زبان و آموزش در جهت توسعه مهارت های بین فرهنگی کارکنان اداری دانشگاه برای تسهیل ارتباط با دانشجویان بین المللی
- ۷) گنجاندن سیاست بین المللی سازی در استراتژی های دانشگاه
- ۸) پایش ساختار جذب دانشجویان خارجی و بین المللی
- ۹) استخدام مشاوران بین المللی و تشکیل شورای مشاوران بین المللی
- ۱۰) حضور در اتحادیه های منطقه ای دانشگاهی و موسسات آموزش عالی
- ۱۱) تأسیس بانک اطلاعاتی تولیدات مقالات و انتشار پژوهش های علمی به زبان انگلیسی
- ۱۲) راه اندازی سامانه اینترنتی مدرن جهت معرفی اعضای هیأت علمی و محققان دانشگاههای مناطق آزاد
- ۱۳) تدوین سیاست های تشویقی و حمایتی برای توسعه روش های های تدریس بین المللی و بین فرهنگی توسط اعضای هیأت علمی
- ۱۴) تعریف مجدد استراتژی های بین المللی و برنامه های عملیاتی با توجه به چالش ها و محدودیت های ایجاد شده از بیماری همه گیری COVID-19 و اثرات آن بر بین المللی سازی

لازم به ذکر است این پژوهش دارای سه محدودیت اصلی بود: اولین محدودیت، تعداد اندک دفاتر امور بین الملل دانشگاههای مناطق آزاد و عدم وجود پستی با عنوان مدیر همکاری های علمی بین المللی بود، در اکثر دانشگاه ها موضوع بین المللی سازی زیر نظر معاون آموزشی یا

آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاهها...

معاون پژوهشی دانشگاه پیگیری می شد، دومین محدودیت عدم مراجعه حضوری به تک تک دانشگاه های مناطق آزاد به خاطر بیماری کرونا و جمع آوری داده ها از طریق فضای مجازی و سومین محدودیت عدم وجود پژوهش مشابه در خصوص بین المللی سازی دانشگاه های مناطق آزاد بود.

منابع

امانی، بهمن (۱۳۹۵). *سخنرانی در نخستین اجلاس روسای واحدهای دانشگاه های مستقر در مناطق آزاد کشور*، ۲۵ شهریور. قابل دسترس در <https://b2n.ir/799791>

بهجتی اردکانی، فاطمه و یارمحمدیان، محمدحسین (۱۳۹۷). بررسی بین المللی سازی نظام آموزش عالی در کشورهای آمریکا، کانادا و استرالیا و ارائه الگوی مناسب. *رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، شماره ۳ (پیاپی ۳۵): ۱۸-۱

پناهی، مریم؛ عباس پور، عباس؛ خرسندی طاسکوه، علی؛ غیائی ندوشن، سعید (۱۳۹۹). تحلیل تطبیقی آموزش عالی فرامرزی در کشورهای منطقه خلیج فارس با رویکرد قطب های بین المللی آموزش. *دوفصلنامه مدیریت و برنامه ریزی در نظام های آموزشی*، دوره ۱۳، شماره ۲: ۸۰-۴۳

حسینی مقدم، محمد (۱۳۹۶). *دانشگاه ایرانی در سپهر بین المللی: بین المللی شدن آموزش عالی و آینده دانشگاه در ایران*. پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.

حلاج دهقانی، عادل؛ فتحی واجارگاه، کوروش؛ خسروی، علی اکبر؛ پوشنه، کامبیز (۱۳۹۸). ارائه الگوی مطلوب جذب دانشجویان خارجی در دانشگاه آزاد اسلامی. *دوفصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی*، دوره: ۱۰، شماره ۲۰: ۷-۳۹

حمیدی فر، فاطمه؛ یوسف، کمارالزمان؛ ابراهیمی، منصوره (۱۳۹۶). رهبری و مدیریت در بین المللی سازی آموزش عالی. *فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی*. جلد ۲۳، شماره ۱: ۴۹-۷۱

خراسانی، اباصلت (۱۳۹۶). *بین المللی سازی آموزش عالی*، دانشگاه شهید بهشتی.

خورسندی طاسکوه، علی (۱۳۹۶). *آموزش عالی بین المللی: استراتژی ها و شرایط امکان*. پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.

زمانی منش، حامد؛ جمالی تازه کند، محمد؛ نظری، رسول (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر بین المللی سازی آموزش علوم پزشکی از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی. *فصلنامه پژوهش در آموزش علوم پزشکی*. سال دهم، شماره ۲: ۴۵-۳۸

زمانی منش، حامد، عصاره، علیرضا، احمدی، غلامعلی (۱۳۹۸). واکاوی سازکارهای توسعه بین المللی سازی آموزش عالی کشور. *راهبرد فرهنگ*. دوره ۱۲، شماره ۴۵: ۱۸۴-۱۵۳

سالار آملی، حسین (۱۳۹۵). *سخنرانی در هفتمین نشست مدیران روابط بین دانشگاه های کشور*. ۱۷ اسفند. قابل دسترس در <https://b2n.ir/011512>

آسیب شناسی بین المللی سازی برنامه درسی دانشگاهها...

سرمد، زهره، بازرگان، عباس، حجازی، الهه (۱۳۹۸). *روش های تحقیق در علوم رفتاری*. نشر آگه.

صدیقی، مجتبی (۱۳۹۹). *سخنرانی در یازدهمین نشست معاونان و مدیران بین الملل*

دانشگاه ها. ۶ آبان. قابل دسترس در <https://b2n.ir/337571>

صلواتی، بهرام؛ ملکی، علی (۱۳۹۷). *جابجایی بین المللی دانشجویان و تحصیلکردگان در سطح*

ایران و جهان. پژوهشکده سیاستگذاری علم، فناوری و صنعت دانشگاه صنعتی شریف.

عارفی، محبوبه؛ عزیزی، علی (۱۳۹۷). امکانسنجی بین المللی شدن دانشگاه های جامع دولتی شهر

تهران (مطالعه موردی دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه تهران). *فصلنامه مطالعات راهبردی جهانی*

شدن. دوره ۸، شماره ۲۶: ۴۱-۶۳

فاضلی، نعمت الله (۱۳۸۳). جهانی شدن و آموزش عالی نگاهی به روندهای جهانی در تحولات

آموزش عالی و وضعیت آموزش عالی ایران. *فصلنامه علوم اجتماعی*. دوره ۱۱، شماره ۲۵: ۴۱-۱

فتحی واجارگاه، کوروش؛ عارفی، محبوبه؛ زمانی منش، حامد (۱۳۹۲). بررسی چالش های آموزش

عالی بین المللی در دانشگاه شهید بهشتی. *پژوهش های آموزش و یادگیری (دانشور رفتار)*. دوره ۲۰،

شماره ۳: ۳۵-۴۸

فتحی واجارگاه، کورش (۱۳۹۵). *برنامه درسی به سوی هویت های جدید: شرحی بر نظریات*

معاصر برنامه درسی. نشر آبیژ.

فتحی واجارگاه، کورش، خشنودی فر، مهنوش (۱۳۹۳). *آموزش از دور و بین المللی سازی*

برنامه درسی در آموزش عالی. نشر آبیژ.

فیروزجائیان، طلعت الشریعه؛ خورسندی طاسکوه، علی (۱۳۹۷). شناسایی و تحلیل عوامل امتناع

بین المللی سازی دانشگاه های تخصصی با تمرکز بر استراتژی بین المللی شدن در خانه (IAH).

دوفصلنامه مطالعات برنامه ریزی آموزشی. دوره ۷، شماره ۱۳: ۴۶-۷۵

قاسم پور، علی؛ موسوی، ستاره (۱۳۹۷). بررسی دیدگاه های اعضای هیئت علمی در خصوص رویکرد

بین المللی سازی برنامه های درسی آموزش عالی. *فصلنامه نامه آموزش عالی*. دوره جدید، شماره ۴۴: ۷-۷

۱

مقدسی، علیرضا (۱۳۸۹). *مناطق آزاد: اصول، مفاهیم، کارکردها و راهکارها*. قابل دسترس در

<https://b2n.ir/531951>

Beelen, J. (2016). Global at home: Internationalisation at home in the 4th Global Survey. In E. Jones, R. Coelen, J. Beelen, & H. de Wit (Eds.), *Global*

and local internationalization (pp. 55-65). (Global perspectives on higher education; Vol. 34). Sense Publishers.

Coelho, M. & Arau Ribeiro, M. (2018). Internationalization strategies in Portuguese Higher Education Institutions-time to move on and to move beyond. *EPiC Series in Language and Linguistics*. 3, 33–39.

Dervin. F. (2016). *Interculturality in education: A theoretical and methodological toolbox*.

Dewit, H. (2015). *Is the international university the future for highereducation?* International Higher Education. N. 80. Retrieved from <https://ejournals.bc.edu/ojs/index.php/ihe/article/viewFile/6133/5372>

Elías, S., Morresi, S., & Tombolato, A. M. (2016). Internationalization of Higher Education In The Light Of Some Indicators. *European Scientific Journal (ESJ)*, 12(10).

Fragouli, E. (2020). Internationalizing the Curriculum. *International Journal of Higher Education Management (IJHEM)*. 6(2), 18-30.

International Association of Universities (2015). *Internationalization of higher education virtual resource center*, Author, Retrieved from <http://www.iau-aiu.net/content/Internationalization-higher-education-virtual-resource-center>.

Knight, J & de Wit, H. (2018). Internationalization of Higher Education: Past and Future. *International Higher Education*. No.95, 2-10.

Knight, J. (2015). International universities: Misunderstandings and emerging models. *Journal of Studies in International Education*. 19(2), 107–121.

Larsen, M. (2016). *Internationalization of Higher Education: An Analysis through Spatial, Network, and Mobilities Theories*.

Leask, B. (2016). *Internationalizing Curriculum and Learning for All Students*. In Global and Local Internationalization (pp. 49-53). SensePublishers.

LUPTON, D., Mewburn, I., & Thomson, P. (2018). *The digital academic: Identities, contexts and politics*. The Digital Academic: Critical Perspectives on Digital Technologies in Higher Education (pp. 1-19).

Magne, P. (2014). Internationalisation and curriculum development: why and how. *Journal of Pedagogic Development*. 4(3).

Niazi, SH & sharmamm, Y (2020). *Quality improvements needed to attract foreign students*. UNIVERSITY WORLD NEWS.

Onkovych, H. (2019). *Competitiveness of higher education of Ukraine in the conditions of information society: the collection of abstracts of the Second International Research and Practice Conference* (Chernihiv, October 11, 2019).

Pashby, K. Andreotti.V. (2016). Ethical internationalisation in higher education: interfaces with international development and sustainability. *Environmental Education Research*, Vol. 22(6), 771-787.

Ramos, M.Y. (2018). Internationalization of graduate education in Brazil: rationale and mechanisms. *Education and Research Magazine*. 44, 1-22.

Stensaker, B. (2017). Academic development as cultural work: Responding to the organizational complexity of modern higher education institutions. *International Journal for Academic Development*. 23(4), 274–285.

Streitwieser, B. (2014). *Internationalisation of Higher Education and Global Mobility* (Oxford Studies in Comparative Education).

Tamrat, W. (2020). *Internationalisation now a deliberate undertaking*. UNIVERSITY WORLD NEWS.

Tran, L & Nguyen, H. (2018). *Internationalisation of Higher Education in Vietnam through English Medium Instruction (EMI): Practices, Tensions and Implications for Local Language Policies*.

Trilokekar, R.D. (2015). *FROM SOFT POWER TO ECONOMIC DIPLOMACY?* A Comparison of the Changing Rationales and Roles of the U. S. And Canadian Federal Governments in International Education. Center for Studies in Higher Education.

UNESCO (2019). *Outbound Internationally Mobile Students by Host Region*. UNESCAO, Geneva.

Williams, J.H., Brehm, W & Kitamura, Y. (2021). Measuring what matters? Mapping higher education internationalization in the Asia–Pacific. *International Journal of Comparative Education and Development*. 23(2).

Yemini.M. (2015). *Internationalisation discourse hits the tipping point: A new definition is needed*.